

Lars Bjønnes

Norsk FDI som moralsk entreprenørskap?

En kvantitativ studie av lokaliseringen av norsk
FDI i perioden 1998-2014.

Masteroppgave i Masteroppgave i Statsvitenskap

Veileder: Indra De Soysa

Trondheim, juni 2017

Lars Bjønnes

Norsk FDI som moralsk entreprenørskap?

En kvantitativ studie av lokaliseringen av norsk FDI i
perioden 1998-2014.

Masteroppgave i Masteroppgave i Statsvitenskap
Veileder: Indra De Soysa
Trondheim, juni 2017

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Sammendrag

Denne oppgaven har som hensikt å fungere som et bidrag i globaliseringsdebatten, ved å kaste lys over lokaliseringsfaktorer for norske direkteinvesteringer i utlandet. Debatten dreier seg om "Foreign Direct Investment" som noe som utelukkende drives av profitt, skaper dårligere forhold for svakere stater og deres institusjoner. Derfor blir ofte FDI anklaget for å foretrekke udemokratiske og autoritære regimer. Andre ser på slike investeringer som en faktor som kan være med å heve de samme standardene. Som studien skal vise så ser vi at norske direkte investeringer i større grad dreier seg mot demokratiske land, mindre korruperte land, og land med gode institusjoner. Denne oppgaven finner støtte for at norske selskaper i ikke følger samme mønster som motstanderne av FDI hevder. Disse funnene er robuste i flere statistiske modeller. Det er også funn som viser at økonomiske faktorer betyr mye, disse er også robuste. Dermed ser vi at norske bedrifter er profittsøkende, men at de også i stor grad også kan kategoriseres som moralske entreprenører.

Summary

The purpose of this paper is to contribute to the globalization debate, with findings from a Norwegian perspective. The globalization debate often consist of the debate between the people who look at Foreign Direct Investment as a source of race to the bottom for the host country's institutions, while others view it as a source of institutional growth. Furthermore FDI is often blamed for preferring undemocratic and autocratic political environments. This study will show that Norwegian outward FDI, converges towards democratic states, states with less corruption, and towards quality institutions. These results for Norwegians companies do not support the assertions of the opponents, but instead shows just the opposite. These findings are robust in several statistical models. We will also see that economic factors matters, these are also quite robust. Therefore, we see that Norwegian business are profit maximizing, but we are also to quite a degree, moral entrepreneurs.

Forord

I forbindelse med masteroppgaven min, vil jeg takke min veileder, Indra De Soysa, for god hjelp de siste to semestrene mine ved NTNU. Både med denne masteroppgaven, men også til metodekursene. Jeg vil også sende en takk til alle ansatte ved NTNU som gjennom studieløpet mitt har gjort et ærlig forsøk på gjøre en enkel bygdegutt til en akademiker. Deres innflytelse vil dere finne gjennom hele oppgaven.

Jeg har også satt stor pris på hjelp og støtte fra venner og medstudenter for hjelp og støtteunderveis, spesielt vil jeg da nevne Daniel Storholthe Kristiansen, Magnar Aaberg, Monique Ailin Vassvåg og Fredrik Kampevoll. Sender også en stor takk til Tom Araya for solid moralsk støtte gjennom utallige timer på lesesalen.

Trondheim, Juni 2017

Innhold

1.0 Innledning og aktualisering	1
1.1 Oppgavens struktur	2
2.0 FDI, definisjon og forklaring.....	5
3.0 Teorien om den gode entreprenør og Norge som agendasetter.....	7
3.1 Entreprenørskap og verdiskapning.....	7
3.2 Norge som foregangsland.	8
4.0 OLI modellen. Hvorfor FDI krever flere faktorer for analyse.....	11
4.1 Hva ligger bak slike paradigmer? Konsepter og empiri!	13
4.2 Eierskap spesifikke fordeler.....	14
4.2.1 Komparative fortrinn ovenfor andre selskaper.....	14
4.2.2 Fordelene av å være multinasjonaleselskaper.....	16
4.3 Lokasjonsspesifikke fordeler.....	17
4.3 Internasjonaliserings fordeler.....	21
5.0 Metode.....	25
5.1 Metodologisk design.....	25
5.2 Paneldata.....	26
5.3 Utbedret en tidsserie, to alternativer.....	28
5.3.1 OLS med Newey West Standardfeil.	28
5.3.2 Alternativ 2: Driscoll-Kray Standardfeil	30
6.0 Data og variabelvalg.....	33
6.2 Uavhengige variabler	34
7.0 Stegvisе modeller.....	41
7.1 Analyser.....	41
7.2 Analyse Modell 1: Demokrati.....	42
7.3 Analyse av modell 2: Politisk terror.....	44
7.4 Analyse av Modell 3: Kontroll for Korrupsjon.....	46
8.0 Testing og utbedring av modellene	49
8.1 Robusthetstester.....	49
9.0 Robust og endelig Modell.....	51
9.1 Diskusjon av funn.	52
10 Oppsummering og konklusjon.	59
11. Litteraturliste.	61
12. Vedlegg.....	69

Tables:

Modell 1: Demokrati.....	42
Modell 2: Politisk Terror.....	44
Modell 3: Kontroll for korrupsjon.....	46
Modell 4: Endelig modell.....	52

Vedlegg:

Vedlegg 1: Oversikt over FDI utvikling 1998-2014.....	69
Vedlegg 2: Deskriptiv statistikk.....	70

1.0 Innledning og aktualisering

I kjølvannet av en del omstridte investeringer som har vært i media den siste tiden, har det blusset opp en debatt om hvorvidt norske direkte investeringer i utlandet, også kjent som "Foreign Direct Investment" (FDI), er moralske. De to største norske sakene har vært Vimpelcom i Uzbekistan¹, Telenor i India². Den første er en stor korrupsjonssak, og den andre bygger på mistanker om menneskerettighetsbrudd og utnyttelse av arbeidere. Det er hendelser som Vimpelcom og Telenor-saken som er skyggesidene av globalisering. Korrupsjon er aktivt med å skade det politiske systemet og menneskene i det, mens utnyttelse av svake institusjoner er med på å holde statens utvikling nede (Acemoglu og Robinson 2013:371).

Utnyttelse av svake institusjoner for å få "sweet deals"³ med vertsnasjoner, typiske "race to the bottom"⁴ investeringer i områder med ustabile menneskerettigheter, eller investeringer i stater med illiberale styresett. Slike dilemmaer møter Multinasjonale selskaper (MNE) når de internasjonaltiserer seg (Easterly 2006:26, Egeland 1984). I svake stater vil potensialet for fortjeneste være stort, dette kan lokke selskaper likevel (Reno 1997, Decreuse og Maarek 2015). Hvordan velger aktører å investere i usikker verden, som blir mindre og mindre? Dette er et spennende og viktig spørsmål i globaliseringsdebatten. Tidligere forskning har ofte sett på sammenhengen mellom FDI og menneskerettigheter, men få har sett på Norsk FDI til utlandet. Etersom Norge er en liten stat, men en global aktør, er det interessant å se om det er noe spesielt ved Norge. Det har blitt hevdet at skandinaviske land har hatt muligheten til å forme internasjonale normer, ved å være moralske entreprenører. Det vil si en som unngår å investere i udemokratiske land, og er med på å bygge opp rundt menneskerettigheter og internasjonal rett (Egeland 1984). Forskningsspørsmålet for denne oppgaven blir dermed:

Er norske direkteinvesteringer i utlandet moralske entreprenører?

Multinasjonale selskaper får ofte kritikk for å sette profitt først, og således være blinde ovenfor de sosiale problemene de enten genererer, eller er med på å opprettholde. Likevel har flere ulike studier funnet at kapitalistiske tilnærminger til distribusjon, fikk større effekt på

---

¹ <http://e24.no/naeringsliv/vimpelcom/dette-er-vimpelcom-skandalen/23552186>

² <http://e24.no/jobbsmertelig-erfaring-for-telenor/3918734>

³ En unormalt gunstig avtale, oftest på bekostning av en eller flere tredjeparter.

⁴ Beskrivelse av hvordan økonomier blir presset inn i en negativ spiral der de stadig må underbyr hverandre for å få kontrakter. Dette går på bekostning av arbeidernes rettigheter.

markeder og utviklingen i landet enn ulike former for bistand og utviklingsprogrammer (Easterly 2006: 15-16, Casson, Dark og Gulamhussen 2008, De Soysa 2003: 11, Oatley 2010: 164). Det er viktig å studere hvordan multinasjonale selskaper investerer, fordi den er med på å påvirke økonomien i både hjemland og der hvor investeringer er lokalisert.

Direkteinvesteringer i utlandet har vokst frem som den dominerende faktoren for internasjonaliseringen av selskaper (Benito2015). Dermed er dette et godt mål på penetreringen av økonomier i globaliseringsdebatten. I vedlegg 1 kan vi se den historiske utviklingen av FDI per år for både OECD og Lav/mellom inntektsland i perioden 1998 til 2014. Her ser vi at FDI er sterkt voksende i utviklingsøkonomiene, dermed ser vi at det er behov for å kaste lys rundt effektene av FDI og utvikling (Easterly 2006:56).

Den økte FDI penetreringen i økonomier blir av anti-globaliseringsbevegelsen sett på som en utnyttende kraft, som svekker statene ved å belønne dem for svake institusjoner og straffe demokratier (Buckman 2004:110, Easterly 2006:50, Frank 1969 (2014)). Denne studien vil via to ulike regresjonsmodeller, vise at norsk FDI i større grad tiltrekkes av sterke styresett, gode demokratier og fravær av korrupsjon. Resultatene for denne oppgaven støtter dermed ikke disse påstandene til anti-globaliseringsbevegelsen, men viser tvert imot det motsatte. Funnene viser også at økonomiske insentiver også er tilstedte, men at funnene fra de moralske insentivene er meget signifikante, og det er vanskelig å argumenter for at de to nødvendigvis er gjensidig utelukkende. Funnene viser seg å være robuste, selv etter man kontrollerer for sterke drivkrefter som OECD-land.

1.1 Oppgavens struktur

Kapittel 2 vil vi se på hva FDI er, og hvordan det fungerer. Dette er nødvendig for å skjønne hvorfor de ulike motivasjonene betyr noe for hvordan investeringen faller på plass. Samtidig er det ikke alltid bare å velge en lokasjon og kjøpe seg inn der man liker. Det er et av flere viktig poeng for å kunne analyse lokaliseringen av FDI.

I kapittel 3 ser vi på Norges rolle og teorien om den moralske entreprenør. Her ser vi på det både fra et altruistisk standpunkt, som å hjelpe fremveksten av institusjoner og stater, så vel som de pragmatiske grunnene ved å bygge en moralsk profil rundt våre egne bedrifter (Brunsson og Olsen 1997:39, Røvik 2007). I bistandsstudier så er det varierende funn på bistanden og investeringer går til de som trenger det mest (Easterly og Williamson 2011). Dermed er det interessant og se om norsk FDI følger et lignende mønster.

I kapittel 4 ser at det er en blanding av muligheter og utfordringer som ender opp med å forklare allokeringen av FDI (Dunning 2000). For å systematisere paradigmer og tidligere forskning, brukes en OLI modell utviklet av John H. Dunning. OLI modellen er et vanlig paradigme å skille inn faktorene som påvirker bedrifters motivasjon for å investere FDI. Den ser på: Ownership (eierskap), location (lokasjon) og internationalisation (internasjonaliserings) faktorer som er med på å motivere frem FDI som foretrukket metode for investering. Ved bruk av denne modellen kan vi på en god måte skape oversikt over de relevante faktorene som motiverer FDI. Dette er en viktig debatt å få frem i lyset, både pragmatisk og ideologisk.

Det finnes få langsgående studier om temaet fordi det har vært empirisk vanskelig å få reliable data over en viss tidshorisont (Buckley og Pervez 2015: 137). Hoveddelen av globaliserings-debatten omhandler hvorvidt vi ser tegn til konvergens eller divergens av økonomiene (Easterly 2006:13). Solow-Swan modellen sier at vi burde se konvergens av økonomier, ettersom investeringer i fattige land i teorien gir bedre avkastningen, da det trengs mindre kapital for å generere vekst (Omay og Balenau 2009). Variabelvalget kommer ut ifra empirien i en litteraturgjennomgang, og via OLI modellen får vi gode knagger på de viktigste faktorene for FDI. Dermed vil vi se at det er viktig å blande moralske insentiver og økonomiske insentiver, for å kunne lage en realistisk regresjonsmodell.

For å svare på problemstillingen, vil det anvendes paneldata av norske direkteinvesteringer fra 1998 til 2014. Norge er interessant som case fordi det er et lite land med mye kapital, lite nye råvarer og lite arbeidskraft. Dermed må mange firmaer utenlands for å vokse (Dunning 2000). Det er viktig med et analyse paradigme for å sortere de eksisterende funn fra litteraturen inn i en strukturert orden (Moses og Knutsen 2012:168). Dunning sin OLI modell lar meg gjøre dette, da man får oversikt over hvorfor, hvor og hvorledes internasjonaliseringen i teorien skjer (Dunning og Narula 2008:104).

Etttersom slike tidsserier er noe som sjelden har blitt gjennomført, kan denne oppgaven kaste nytt lys rundt globaliseringsdebatten fra norsk perspektiv. I Kapittel 5 vil vi se det metodologiske designet for tidsserieanalysen. Kapittel 6 kommer til å beskrive både den avhengige variabelen(Y), så vel som de uavhengige variablene, både for moralske og økonomiske incentiver. Kapittel 7 og utover er analysen av regresjonsmodellene, hvor vi ser at norsk FDI viser seg å være moralske entreprenører, og at disse funnene ser ut å være meget robuste, både i ulike modeller, men også med ulike variabler.

2.0 FDI, definisjon og forklaring.

FDI er blitt stadig viktigere for å betjene de utenlandske markedene til multinasjonale selskaper. Definisjonen av multinasjonale selskaper dreier seg ofte om bedrifter som selskaper som foretar investeringer i utlandet (Markusen 1995, OECD 2002). Andre definerer det som investeringer som kan operasjonaliseres på flere måter, enten ved at man operer egen filial, outsourcer deler av en bedrift, investerer i et utenlandsk selskap eller starter opp der (Benito 2015). For å kategoriseres som FDI så må det være over 10% eierskap i et firma, som gir administrative rettigheter i virksomheten. Alt under blir klassifisert som porteføljeinvesteringer, slike investeringer er mer likvide, og man er en passiv eier. FDI ses derfor på som en klart tegn på at investorene vil være der og har framtidsutsikter for investeringene (Alfaro 2005, IMF 2009). FDI er på mange måter effekten av internasjonalisering til en bedrift. Internasjonalisering av bedrifter er naturlig forlengelse av den moderne globaliseringen (Cuervo-Cazurra, Narula og Un 2015). FDI deler seg ofte inn på to måter, horisontalt, og vertikalt. Horisontalt inndelt FDI refererer til når bedrifter etablerer samme type operasjoner i utlandet som det opererer i hjemlandet. Vertikalt er ofte relaterte tjenester, dette er for eksempel produksjoner av deler, eller høsting av råmaterialer (IMF 2009)

Likevel er ikke FDI den eneste måten å operasjonalisere seg på i utlandet. Fellesforetak og lisenser er også mye brukt. FDI er likevel en form for utenlands operasjoner som har økt drastisk over hele verden de siste tre tiårene (Tomassen, Benito og Lunnan 2012, Buckley 2009). Selv om FDI er et sentralt virkemiddel for at et firma skal vokse, så har FDI hatt implikasjoner i form at det er stadig mer utfordrende å drive virksomheten sin. Økt FDI skaper økt fortjeneste for bedriftene, men til en avtagende avkastning (Cuervo-Cazurra, Narula og Un 2015, Bregg, Vernasca og flere 2014:219). Utfordringen for internasjonaliseringene er at det er vanskelig å estimere hvor avtagende det vil være (Coase 1937, Dunning 2000, Dunning og Narula 2004:27).

Ettersom FDI er et resultat av en avtale mellom to bedrifter i ulike land, eller mellom en bedrift og vertslandet så vil det kreve ulike former for avtaler. Disse avtalene må gjerne følge et reglement som begge parter er enige om, derfor er FDI et resultat av en gjensidig forhandling mellom to eller flere parter. Således må metoden for å analysere denne prosessen ha et paradigme som gjør at vi kan analysere de ulike partenes holdninger. FDI må ofte eie eller leie, både ressurser og areal er regulert av vertslandets lokale eller nasjonale myndigheter

og det er de som har som ansvar å fordele tilgangen til bruken av slike ressurser (Røste 2008:32) Samtidig så setter de rammer som firmaene må operere innenfor, statene har ofte ansvar for å sikre ansvarlig bruk av disse ressursene samtidig som de selv ønsker å generere og fordele en inntekt for disse investeringene (Røste 2008:292). Vi ser begge parter ønsker å kontrollere så mye som mulig i investeringsfasen (Tomassen og Benito 2009).

Denne dragkampen mellom de multinasjonale selskapene er det som vil bestemme hva som blir investert hvor, har ofte blitt kalt et zero-sum spill (Wallerstein og Przewoski 1988, Eurasia Group 2016). Likevel må selskapene operere innenfor rammene gitt av verts-landet, og ettersom bedriftene ikke vil investere hvor de ikke kan tjene penger, havner man ofte i en posisjon hvor begge nyter godt av hverandre (Dunning og Narula 2004:40). Vi antar at begge parter er profittmaksimerende (Narula og Verbeke 2015). Dermed ønsker begge parter å få mest mulig ut av avtalene om FDI.

3.0 Teorien om den gode entreprenør og Norge som agendasetter.

I innledningen ble det diskutert litt rundt hva det ville si det var å være moralsk entreprenør. Jan Egeland (1986) argumenterte for at gode og universale verdier var det som det innebar å være en moralsk entreprenør. Hans ide var at dette bør være en del av utviklingspolitikken og således bør man unngå udemokratiske stater, områder med menneskerettighetsbrudd og illiberale verdsett. Dette kan kombineres med å være en verdiskaper, og det ser vi at norske bedrifter og den norske staten ønsker å fremme.

3.1 Entreprenørskap og verdiskapning.

Innenfor økonomisk teori så er det rettet mest fokus på profittmaksimering, eller risikoovers investeringer. Det mangler ofte en debatt rundt teoretiske tilnærminger til FDI politikken bedrifter velger (Pandya 2014). I den økende globaliserte økonomien ser vi også at dette er en viktig strategi for multinasjonale bedrifter for å kunne være relevante (Sørensen 2008, Moses og Brigham 2007:51)

Ordet "entreprenør" dukket først opp i en fransk ordbok i 1437, den enkle betydningen var da "en person som er aktiv og får ting gjort" (Landstrom 1999). Zimmerer, Scarborough og Wilson (2002) definerer entreprenør som: "En som skaper nye bedrifter i møte med risiko og usikkerhet for å skape profitt ved å identifiserer muligheter og bruke sine ressurser for å unytte disse". Andre har sett på entreprenøren som en arv etter Prometheus (Sørensen 2008). Prometheus er historien om den greske Titanen som gav mennesket ilden og således hjalp oss å bli siviliserte. Denne arven har gått på ønsket om å skape og transformere verden. Dette har skapt en tanke om at for å leve gode liv, må vi skape nye ting. Ideen om den moralske entreprenør, er dermed om noen som gjør noe som er godt for samfunnet (Egeland 1984).

Alle entreprenører vil kjenne til muligheten at bedriften deres ikke vil overleve, selv med en god ide, eller gode risikominimerende tiltak (Sørensen 2008). I den moderne økonomien må bedrifter ofte selge oss en historie med sin tjenester eller produkter for at konsumentene skal foretrekke dem. De må appellere til våre følelser og vår livsstil (Ingebritsen 2008). Denne generasjonen er den den mest frigjorte og rike i historien, dette gir dem i større grad muligheten til å kunne være ansvarlige konsumenter. Konkurransen om brukere av tjenester

eller produkter er stor, dette må bedrifter ta inn over seg (Sørensen 2008). Sørensen sine argumenter ser vi trekker på en postmaterialistisk analyse av forbrukerne. Økonomiens allmengjøring har ført til en pluralisme av interesser man må ta vare på, både som investor og i områdene man investerer (Rommetvedt 2011:22) Vi ser dermed at moderne entreprenører og bedriftseiere må ta i bruk kombinasjoner av pragmatiske og altruistiske strategier for å skape og opprettholde bedrifter (Landstrom 1999). Moderne entreprenører må dermed gi markedet både gode ideer og økonomisk vekst (Ingebritsen 2008, Sørensen 2008).

3.2 Norge som foregangsland.

Norsk pluralisme har også sin rot i at staten har store eierandeler, og store interesser i norske bedrifters handlinger og investeringer. Den norske stat har i lengre tid oppfordret til gode prinsipper for eierstyring og selskapsledelse, dette presset har økt med de statlige eierandelene i de største norske bedriftene (Grünfeldt 2004). Dette har den norske stat også vedtatt i offentlige stortingsvedtak for å sende ut et enda sterkere signal (St.mld 10, 2008-2009). Slike verdier har det i lengre tid vært bred konsensus på, uavhengig av regjering (Egeland 1984, Knutsen 2013: 163). Likevel viser staten til selv at de ikke bruker eierskapet til å nå politiske mål, da gjerne altruistiske eller realpolitiske (NOU 2003:34). Selv om det statlige eierskapet er ganske utbredt, skal ikke statens rolle i norsk næringsliv overdrives. Staten kan betegnes som en tilbaketrukket eier (Tranøy og Løken 2009). I praksis så har staten etablert som mål å skulle opptre og utøve eierskapet på lik linje med private eiere. Den statlige styringen har således blitt nedtonet til fordel for styring gjennom markedsdisiplinering (Engelstad 2003: 253). Dette kan på flere måter ses på som et ledd av "new public management".⁵ Enkelte har derfor hevdet at Norge har utviklet seg til å bli en investerings og rentiernasjon (Hveem 2009) Likevel har det store innslaget av norsk pluralisme, økt nedfallsfeltet som eventuelle skandaler, eller umoralske investeringer vil kunne påvirke holdningene.

Norge har i lengre periode prøvd å kombinere markedsliberalisme, med å utøve godt i landene vi investerer, og jobbet for en god organisatorisk praksis som fremmer et godt ettermæle, og eksempel til etterfølgelse (Brunsson og Olsen 1997:39, Røvik 2007, St.meld nr 5.(2006-2007)). Siden 50 tallet har Norge vært en faktor i internasjonal utviklingshjelp og har lange tradisjoner for å opptre som moralske i sin utenrikspolitikk (Egeland 1984, Knutsen 2013: 161). Likevel så har de små statene et uforløst potensiale til å gjøre endring, hevder

---

⁵ Brukes som betegnelsen på reformbølgen som siden 80 tallet har hatt som mål å effektivisere offentlig sektor ved å bruke styringsprinsipper fra privat sektor.

Egeland. Dette sår igjen tvil om hvor effektiv norsk altruisme egentlig er, men i teorien så er store stater ineffektive, mens de små statene som er potente nok til å være moralske entreprenørene. Dette gjelder spesielt Norge ettersom vår utenrikspolitikk er meget konsensusbassert. Felles konsensus over tid skaper en konsekventhet som i større grad har mulighet å være en moralsk bærekraft (Egeland 1984).

Moralske utfordringer kan være et problem for bedrifter, men flere vil se på det som at bedrifter kan gjøre det bra, samtidig som man gjør godt (Steger 2009:57). Nyttmaksimerende bedrifter vil se på det som bra om de samarbeider med andre aktører. Dette samarbeidet fungerer best når man har informasjon om andre aktørers fortid (North 1991). Det er slik informasjon som man søker i forkant av investeringer for å kunne danne seg en fremtidsrettet plan, både for investorer og statlige aktører som regulerer markedet det blir investert i (Dunning og Lundan 2008:117). Denne sosiale dimensjonen er drevet frem gjennom forhandlinger og transaksjoner mellom mennesker. Dette er det ulike tilnærminger til, mens noen ser på det som i Hobbesiansk-stil, alles kamp mot alle (Wallerstein og Przeworski 1988). Vet vi også at denne sosialiseringen kan drive frem gode verdier og menneskeliggjøre bedrifter i større grad (Sørensen 2008). Denne delen av forhandlinger er ofte det man kan se på som de uformelle institusjonene i et land (North 1991).

Å øke legitimiteten til investeringene, og skape en god investeringsprofil, er både i nordmenns, og andre skandinaviske land sin interesse. Denne profilen er ikke bare et ledd i ren økonomisk makt, den kan også omsettes i politisk makt (Ingebritsen 2008). Normer oppstår gjerne som en del av en kontinuerlig prosess. Konsekventhet i våre holdninger vil over tid kunne gjøre oss til mer forutsigbare partnere. Moralske entreprenører kan da bygge opp disse uformelle institusjonene innad i statene. Samtidig er slike bånd skjøre, og det er lettere å miste tillitt enn å skape den (Rommetvedt 2011: 85, Ingebritsen 2008). I økonomien så viser det seg at det er viktig å kjenne sine samarbeidspartnere, dermed vil mange se på porteføljen til firmaer når de inngår avtaler (Tafjord og Stensland 2008:209).

Norge har lang historie som fredsmeklere og byggere av moralske institusjoner (Knutsen 2013:163). Mesteparten av empirien om nordmenn som moralske brobyggere vil man finne i utenrikspolitikken og i internasjonale relasjoner, så spørsmålet blir om man kan sette det inn i sammenheng med internasjonal politisk økonomi? (Røvik 2007, Utenriksdepartementet 2011). Åpenhet vil da være en faktor, norske skattemyndigheter er meget åpne og krever stort sett innsikt i hva som skjer (Heidenreich, Mohr og Puck 2015). Dermed kan man anta at norsk FDI i mindre grad kan skjule seg, og dermed må være mer

ansvarlig på grunn av gjennomsiktigheten i systemet (Nielsen og Asheim 2016, (NOU 2003:34)).

Fra norsk side har vi hatt som ønske og visjon å være en brobygger for demokrati og godt styresett redusere konfliktnivåer, hjelpe med statsbygging og demokratisering (Knutsen 2013:164). Den globaliserte verden endrer seg raskere og flere internasjonale økonomiske strukturer har gitt oss muligheten til innflytelse i andre lands suverenitet (Moses og Brigham 2007:54). Dette er kjernen i globaliseringsdebatten, og det er flere som ser på som negativt. Likevel har vi har sett at moralske entreprenører i denne rollen kan være med å påvirke nasjoner slik at de i større grad hever sin standard for de gitte utfordringene (Pandya 2014, Heidenreich, Mohr og Puck 2015). Økonomisk vekst er en viktig arena i det globale samkvemmet, og ved gode normer her så vil man i positiv grad kunne påvirke andre nasjoners suverenitet (Moses og Brigham 2007:28). I teorien skal dette det føre til at flere institusjoner som vokser frem. Flere institusjoner skal føre til en pluralisme som igjen skal lede til en demokratisk utviklingsprosess (Rommetvedt 2011: 21, Østerud 2008:54).

I en undersøkelse av norske bedrifter med operasjoner i utlandet, svarer fler at de i stor grad det er viktig for dem å være moralske, men de så seg ikke igjen i å bli kalt sosiale eller moralske entreprenører (Nielsen og Asheim 2016). Bedriftseiere så seg heller som moralske ansvarlige. Dette var enda mer gjeldende for de som opererte med utenlandske avdelinger. Dette kan tyde på at moralske utfordringer er noe man unngår, heller enn at man søker gode moralske løsninger. Andre funn tyder på at å være moralsk er ikke bare er en form for å redusere risiko, men også for å forme omgivelsene og skape fordeler for seg selv (Heidenreich, Mohr og Puck 2015, Egeland 1984).

Mange investeringer som krever bruk av areal, infrastruktur, arbeidskraft eller naturressurser blir ofte gitt en del tildelingskriterier i anbudsrundene sine. Dette er ulike kriterier som er relevante for styresettet i det aktuelle landet, disse kriteriene kan omfavne ulike former for profiler, visjoner eller til rent praktiske ting som gjennomføringsevne. Altså blir det ikke bare tatt til etterretning hvem som kan levere på pris (Tafjord og Stensland 2008:214). Norge investerer mest i Europa, her har vi i større grad gode institusjoner som ofte i prosessen med anbud legger fokus på slike faktorer (Tafjord og Stensland 2008: 216). I vår region er det ettertrykkelig viktig med en sosial profil (Sørensen 2008). Så bedrifters handlinger i nærområdet er ikke alltid direkte økonomiske incentiver, men for å skape den gode profilen.

4.0 OLI modellen. Hvorfor FDI krever flere faktorer for analyse

En entreprenør er altså en som skaper verdier, dette er et rent pragmatisk mål. I teorien om en moralsk entreprenør drar man det mot mer altruistiske mål. Vi står altså i en posisjon hvor man må balansere interesser. OLI fokuserer på eierskaps (Ownership), lokasjons (Location) og industri (Industry) spesifikke aspekter som gjør at et firma velger å investere der (Dunning 1993). For at FDI skal være det foretrukken alternative må vi ha faktorer som er gunstige både i O, L og I aspektene. Dette skal kunne gi oss en indikasjon på hvor, hvordan og hvorledes FDI blir investert (Dunning og Lundan 2008:104). OLI teorien setter deretter dermed gode analytiske rammer slik at et studie kan bli forskningseffektivt

Investering vil bare skje om firmaet får unyttet et sett med sine firma-spesifikke fordeler i et land på en effektiv måte (Cuervo-Cazurra og Narula 2015). Samtidig har stater ofte flere bedrifter som konkurrerer om å få utnyttet de samme ressursene, så de har en viss forhandlingskraft til å gi ut konsesjoner eller anbud (Van Tulder 2015). Ved forhandlinger så ser man i startfasen så er det bedriftens fordeler som teller mest, mens ex post investeringen, så er det større makt hos vertsnasjonens lokale eller nasjonale myndigheter (Jakobsen 2012:71, Grøgaard og Verbeke 2012). Når FDI er brukt som mål på investeringsvilje, så er det et tegn på at bedrifter tenker langsiktig (Jakobsen 2012: 70). Denne langsiktigheten, et er dette som leder til at vi trenger et analyseparadigme som OLI modellen. Slik kan vi sette de empiriske faktaene i kontekst (Moses og Knutsen 2012:183). En slik modell skal også skape et forenklet bildet av verden, slik at det er mulig å analysere det (Waltz 1979). Ettersom OLI modellen baserer seg på tre faktorer, passer den godt.

OLI modellen hevder man har 4 motiver for å investere i utlandet: Søken etter markeder, søken etter effektivisering, søken etter ressurser og strategiske eiendeler (Dunning 1993, Dunning og Lundan 2008:101). Cuervo-Cazurra, Narula og Un (2015) ønsker å forenkle Dunning sine motiver og beskriver dem slik: (i) selg mer, (ii) kjøp bedre, (iii) oppgrader og (iiii) unnslippe. De tre første er identiske til Dunning, hvor man antar at bedrifter investerer i utlandet for å få fortjeneste på grunn av bedre betingelser i utlandet, siste handler om å slippe unna en begrensing på hjemlige markedet (Van Tulder 2015).

Bruk av motiver som paradigmer har blitt kritisert, ettersom de er subjektive. Problemet er at det er samlingen av bedrifters oppfattelse av hvordan verden er, som blir til den informasjonen de bruker for å ta avgjørelsen om å investere (Van Tulder 2015). Dette er

grunnen til at mye FDI blir lokalisert risikable eller steder hvor kanskje det ikke er ønskelig (Bremmer og Keat 2009:19, Cuervo-Cazurra og Narula 2015). Innhenting av denne informasjonen er ofte kompleks, men vi ser at verdens kommunikasjons og overvåkningskapasiteter er blitt mer effektive og mer tilgjengelige (Moses og Brigham 2007:49).

OLI trekker på internasjonaliseringsteorien, som tar for seg en del kjente og veletablerte mekanismer som skal forklare hvorfor bedrifter velger å investere i utlandet (Dunning 2000, Benito 2015). Den moderne globaliserte økonomien har gjort at interasjoniseringsteorien er litt for mangelfull i dag, men teorien sitt faghistoriske riss er viktig for å forklare eierskapsfordelene. Vi har sett en stor fremvekst av ulike politiske risikofaktorer. Disse utfordring i stor grad eldre teoretiske paradigmer som ikke fanger opp slik dynamikk (Jensen 2006, Vadlammanti 2012, Jakobsen 2004, Bremmer 2005). Derfor er ikke motiver alene de facto rettfærdiggjørende for at FDI blir gjennomført (Benito 2015). I utgangspunktet er bedrifter alltid risikoavers, men det er mange faktorer å ta hensyn til (Cuervo-Cazurra, Narula og Un 2015, Bremmer 2005). Disse faktorene kan man analyse ved å se på lokasjonsfordelene i landet. Dette er fordi effekten av politisk risiko, kan ses på som en eksogen variabel som gradvis ble inkludert i OLI paradigme

Noen lokasjoner har man store insentiver for å investere i, samtidig som det er stor risiko forbundet med å investere der. Dette kan være i etterkant av en krig, eller i en svak stat. (Jakobsen 2012:110). Dette gjør bedrifter fordi risiko betyr også at det er muligheter for fortjenester. Noen land har et uforløst potensialet, og hvis situasjonen tillater det, da er det første mann til mølla (Cuervo-Cazurra 2011, Røste 2008: 159). I vår definisjon, så vi at entreprenører er ute etter noe å unytte uavhengig av risiko. I svake stater er det mangel på konkurranse, økonomien kan vokse fort fordi det er et utappet marked (Jakobsen 2012:85). På den andre siden ligger det altruistiske argumentet om statsbygging til grunne her, det å være en god aktør som er med å bygger opp stater. Dermed har vi ett sett med moralske og ett sett med økonomiske insentiver som kan drive frem FDI.

4.1 Hva ligger bak slike paradigmer? Konsepter og empiri!

Å ha et paradigme å forholde seg til er forskningseffektiv og gjør det mulig å gå problemstillingen sin i sømmene (Moses og Knutsen 2012:72, Waltz 1979). Forståelse av et slikt paradigme er viktig for å kunne skille ut hva som er de mest sentrale faktorene innenfor temaet, spesielt for å kunne bygge en solid teori i en kvantitativ modell (Christophersen 2013:79). Selv om OLI kan kort forklares inn i en håndfull paradigmer, krever det en konseptforståelse og empiriske fakta for å kunne danne et teoretisk rammeverk for en analyse (Dunning og Narula 2004:67, Dunning og Lundan 2008:124). Det er viktig å ha oversikt over tidligere forskning for å kunne gi nok empirisk begrunnelse bak variabelvalg. Dermed trenger man en systematisk oversikt over funn som kan være med på å gi studien nødvendig inputs i både variabelvalget og teori til analysen (Hancke 2009:99). Således vil denne modellen fungere som en rød tråd for å strukturere empirien. Dette er sentralt for validering av oppgaven og for å støtte opp relabiliteten til variabelvalget (Waltz 1979). For når man skal forså effekten av ulike policyer og institusjoner i politisk økonomi, er det et godt utgangspunkt å starte med faktorer vi vet har en effekt allerede (Hancke 2009:111).

Det blir viktig å både se på trekk- og dyttfaktorer for FDI, slik at vi kan skape parametere av rent pragmatiske økonomiske dimensjoner til de politiske variablene, som altså blir de økonomiske insentiver mot de moralske (Van Tulder 2015, Asmussen, Benito og Petersen 2009). Etersom forskningsspørsmålet skal bli besvart med kvantitative tilnærming er det viktig med et grundig litteraturoversikt for å kunne gå problemstillingen i sømmene. Samtidig har kvantitative studier har tross alt som hensikt å skape generelle forklaringer på hypoteser, som er lett gjenskaplige og falsifiserbare (King, Keohane og Verba 1994). Selv om OLI modellen skal gi oss flere aspekter vi kan analysere vet vi også at økt kompleksitet kan gå på bekostning av å kunne trekke generelle slutninger for forskningen (King, Keohane og Verba 1994). En modell skal beskrive verden på samme måte som det forenkler den, slik fungerer også som en teori (Waltz 1979). Derfor er det essensielt å ha godt empirisk grunnlag for valg av variabler (Christophersen 2013:74). Dette kan vi oppnå ved å strukturere funn etter en slik modell.

4.2 Eierskap spesifikke fordeler.

De eierskapsspesifikke fordelene er det som *ceteris paribus* vil gi et bedrifter komparative fortrinn ovenfor andre. De eierskapsspesifikke fordelene forklarer også, hvorfor selskaper drar ut (Dunning 2000, Dunning og Narula 2008:105). Det kan være multinasjonale selskapers størrelse som gir dem en fordel, ettersom de klarer å utnytte ressurser i større grad. Selskapene har muligens også eksklusiv tilgang eller sterke fordeler i ett marked (Van Tulder 2015).

Bedrifter investerer i utlandet av ulike årsaker og har forskjellige motiver, så vil de spre seg til forskjellige steder. Spesielt gjelder dette for firmaer som søker etter ressurser. Firmaer vil være meget begrenset etter geografiske faktorer som vil påvirke deres evne til å kunne bli internasjonale firmaer, oljen er der oljen er, og lakseoppdrett krever økologiske forutsetninger (Benito 2015). Ulike steder vil ha ulike ressurser, og ulike ressurser kan ofte motta større mengder FDI på grunn av deres kapitalintensive natur, som: olje, gass, legemidler og forskning og utvikling (FOU). (Oatley 2010:178, Knack 2003, Tomassen Benito og Lunnan 2012). Mengden FDI vil likevel variere mest utefra de begrensede faktorene man møter (Dunning 2000). Eierskapsfordelene går på hvem som i størst mulig grad klarer å maksimere profitten på de begrensede ressursene som vi finner. Dette kan være på grunn av bred erfaring, kunnskap eller metoder til å utnytte ressursene best mulig (Dunning og Lundan 2008:100). Dette fører til økt konkurranse og økt FDI i de gitte sektorene (Jakobsen og De Soysa 2006).

4.2.1 Komparative fortrinn ovenfor andre selskaper.

Det er mange fordeler et firma kan ha ovenfor andre for å sikre seg et fortrinn. Det mest imøtekomende er å være en effektiv og god samarbeidspartner. Dette bygger opp et merkevarenavn, og et rykte. Denne merkevaren er personifiseringen av en eierskapsfordel. Det er ikke bare investorer av FDI som søker stabilitet, men også vertslandene. Spesielt i anbudsrunder hjelper det ofte godt med å ha et solid merkevarenavn, tilbud har ofte ekstra tildelingskriterier, som gjør at det kan være å foretrekke disse ovenfor dem som bare er billigst (Dunning og Lundan 2008:136, Tafjord og Stensland 2008:214).

Dunning sitt eierskaps spesifikke paradigme har sin rot i det som omtales som internasjonaliseringsteorien. Teorien har som mål å forklare at eierskap er knyttet til kvaliteten på produksjonen, tilgang på markeder og relative maktposisjoner i handelen og investeringer (Dunning 2000). Den har også en politisk økonomi dimensjon som handler om

tilgang og fordelingen på knappe goder. Politikk omtales gjerne som kampen om de knappe godene. Det å utnytte disse knappe godene på en mest effektiv måte er sentralt. Bedrifter som er organisert slik at de klarer dette, har kunnskap eller teknologi, vil ha en sterk fordel i slike tilbud. Slik som vi ser Norsk energi-, olje- og shippingindustri har klart.

Hoved dynamikken i etterkrigstidens investeringer og produksjonsmoduser har vært i økende grad rettet mot høyteknologiske varer og FOU (Tomassen, Benito og Lunnan 2012, Jaumotte, Lall og Papageorgiou 2013). En vanlig fordel for en bedrift er om den er sterkt delaktig, eller ledende innenfor forskning og utvikling. Dette vil gi dem det komparative fortrinnet de vil trenge ovenfor sine konkurrenter. Ettersom det er avtagende avkastning på FDI og Teknologi vil det være viktigst å være i samarbeid eller være den ledende innen sin sektor. Vi ser dermed at FDI leter etter steder med høyt sosialt kapital (Knack 2003, De Soysa 2003:17). Det vil si utviklede områder med høyt teknologisk kapasitet og utdanning, samt kapital til å utvikle industrier. Den teknologiske utvikling øker også kapital intensiviteten i produksjonen. Derfor øker den både den absolutte avkastningen totalt, og relative avkastningen i forhold til sine konkurrenter (Jaumotte, Lall og Papageorgiou 2013). Dette gjør høyteknologiske varer meget ettertraktet. Samtidig som vi ser at moderne teknologi er meget priselastisk som følge av den store konkurransen. Dette gjør at man ofte må utbedre og reinvestere i disse komponentene for å beholde sin posisjon i markedet (Evelyn 2014). Dette er et av hovedargumentene til mange økonomer som ser på økonomisk divergens konsentrasjon rundt de store rike landene (Easterly 2006:149). FDI er dermed ofte selvforsterkende med at det ofte blir investert mer der det allerede er investeringer fra før av, fordi bedrifter ønsker å forsterke sine posisjoner (Van Tulder 2015, Tomassen Benito og Lunnan 2012). Ettersom større del av produksjonen blir høyteknologisk, og flere aspekter ved både industri og service sektoren får teknologiske komponenter, ser vi multinasjonale selskaper med bred horisontale differensieringer klarer å redusere kostnadene nok til å utnytte dette til sitt fulle (Hashai, Asmussen, Benito og Petersen 2010)

Det er urealistisk å se for seg et perfekt marked, det vil alltid være en form for markedssvikt i ressursallokeringen i samfunnet. Når et firma har sterk nok teknologisk og finansiell base, vil det være i stand til å bli et multinasjonalt selskap ved å utnytte dette i utlandet (Coase 1937, Hymer 1976). Bedrifter ønsker dermed å søke nye markeder for å ekspandere, både for å ha en ny arena for salg, men også en ny arena for ressurser eller produksjon. Markedssøking er et ønske om å få nye og flere mennesker til å benytte seg av produktet ditt (Dunning 2008:104). Utviklingsland har ofte ikke klart å utnytte land,

arbeidskraft og kapital i stor nok grad. I kombinasjon med et dårlig finanssystem og lav villighet til å spare, leder dette til at det ofte er mer gunstig for multinasjonale selskaper å dra utenlands ettersom de står klar for å utnytte markedene i større grad (De Soysa 2003:26).

Likevel ser vi at liberalisering av markeder, og typisk "ovenfra og ned strategier" til stater ikke nødvendigvis leder til fungerende markeder (Cooray, Tamazian og Vadlammanati 2015, Easterly 2006:54). Så empirien på dette argumentet er blandet. Likevel har markedssøking også en strategisk natur, som ofte kan ha som mål å generere merkeloyalitet eller bygge seg opp som en ny merkevare i et land. Merkevareravnet er i utgangspunktet porteføljen til selskapet. Det reflekterer alle deres avgjørelser og kapasiteter. Denne merkevaren er viktig for firmaene, dette kan være deres billett inn i lokasjoner (De Soysa og Jakobsen 2006).

Coase (1937) diskuterer hvordan prismekanismer fungerer, og det å operere i en strukturell effektivitet. Strukturell effektivitet er hvordan firmaer bør strukturere seg for å bli lønnsomme. Bedrifter internasjonaltiserer seg hvis forventet fortjeneste er over forventede driftsutgifter (Benito 2015). Derfor er det ikke kapital man kan søke, men også andre muligheter for å redusere kostnadene. Et funn her er at store firmaer søker klynger i områder med pro-business holdninger, vi ser også igjen at FDI kan være mer profitabelt i fattige land, men det kan ha sterkere insentiver for å dra i rikere land med klynger (Knack og Keefer 2003). Derfor ser vi at mange høyteknologiske produsenter vender seg mot liberale økonomier, gjerne med klyngeeffekter, hvor andre bedrifter i samme sektor tilhører, her er det mulig å skaffe seg kapital til å utvikle seg videre, gode internasjonale selskaper kan gjøre nytte av risikokapital og andre typer investeringer (Evelyn 2014). Andre funn viser at det er vanskelig å utnytte sine eierskapsfordeler i rike land, slik at man får innpass i dette markedet (Omay og Balenau 2009).

4.2.2 Fordelene av å være multinasjonaleselskaper

Den moderne økonomien i rike vestlige land blir drevet fremover av voldsomme moderniseringer av økonomiene sine for å fortsette å være produktive i fravær av store befolkningsøkninger (Benito 2015). Vi har sett en trend hvor firmaer må bruke mer kapital i FDI'en sin for å bli mer effektive og utnytte eierskapsfordelene i spesifikke faktorene i større grad (Dunning 2000). Dette kan også støtte testen om en divergens av økonomien, hvor vi ser mer og mer verdiskapning vil skje i rike land fordi det er avtagende avkastning, og vi må

dermed investere i en mindre krets med rike land for å utnytte oss av dette mest mulig (Lee 2008). Etersom høyteknologisk produksjon er kapitalintensiv vil firmaer ofte investere i rike land, her finnes det kapital for å kunne drive både F&U og produksjon. Kapital er en helt sentral ressurs som bedrifter søker og kunne utnytte (Tomassen, Benito og Lunnan 2012).

Coase sine bekymringer for internasjonalisering var at bedrifter ikke ville overleve om de ikke nådde likevekts nivået i inntekter. Derfor utvikles firmaer internt til de har kapasitet nok til å kunne spre nye metoder eller teknologi til andre fasiliteter (Buckely 2009, Coase 1937). Denne utviklingen er det som gjør at multinasjonale bedrifter ofte har en pluralistisk horisontal struktur med flere kapasiteter til disposisjon. Det er denne horisontale inndelingen har gjort slik at bredden i kapasitetene har gitt multinasjonale selskaper flere inntektskilder. Slik har selskapene redusert risiko, og dermed større insentiver til å internasjonalisere seg ytterligere (Grøgaard Gioia og Benito 2013). Eierskap i utvinnings-sektoren er dermed meget gunstig, det leder til store inntekter og har lavere risiko, ettersom det ofte er en av flere deler i en produksjonslinje. Dette gjør at man kan utnytte nye markeder i større grad (Rugman 1981, Van Tulder 2015, Narula og Verbeke 2015). Multinasjonale selskaper har ofte muligheten til å enkelt flytte lokasjon, noe som kalles footloose kapital (Dunning og Narula 2004: 24).

Vi ser at strukturell effektivitet er noe som har påvirket Buckley og Casson (1976), og deres argument er at man internasjonaliserer bedrifter utelukkende for å finne de mest effektive og kostnadseffektive måtene å drive et multinasjonalt selskap. For firmaer som er markedssøkende vil det være eneste logiske *modus operandi* (Knack 2003). Altså har alle firmaer en naturlig hunger for å internasjonalisere seg om de skulle bli store nok. De trekker inn effekten av kostnader ex post hvor man definerer en struktur i organiseringen av driften som oppstår her, og hvordan den daglige driften fungerer i etterkant her som vi definere som Styringskostnader (Narula og Verbeke 2015). Styringskostnader definerer vi som den kostnaden det vil oppstå for et selskap når de prøver å få oversikt over alle relevante intuisjoner og lover for å kunne drive forretninger (Tomassen og Benito 2009).

4.3 Lokasjonsspesifikke fordeler.

De lokasjonsspesifikke fordelene fokusere på verdien multinasjonale selskaper generere ved å utnytte immobile verdier i et land. Dette underparadigme har som mål og forklare hvor bedrifter drar til. Her ser vi gjerne på olje- gass, mineraler, vannkraft, arbeidskraft og andre

immobile faktorer som er meget spesifikke (Dunning 2008:105) Dunning sitt lokasjonsparadigme er sterkt inspirert av økonomiske geografer (Dunning 2000, Dunning 2008: 93, Narula og Verbeke 2015). På dette punktet er funnene spredt. Rugman fant at bedrifter spredde ut forskjellige deler av produksjonen sin for å være risikoavers (Rugman 1981). Dette kan skape fortjeneste fordi det vil kreve ekstra finansiell kapasitet i lokasjonen for å utnytte seg fullstendig av en horisontal inndeling (Besley og Persson 2011:81). Vi har sett at fremveksten av økt teknologi og kunnskapsøkonomier har gjort at FDI er blitt mer dynamisk og mer verdensomspennende, det er dette som har økt fokuset på logistikken så vel som de komparative fortrinnene (Dunning 2000).

Den mest fremtredende lokasjonsfaktoren er naturressurser eller andre geografisk bestemte faktorer, for eksempel tilgang til havet (Dunning 1993). En av hovedutfordringene for bedrifter her er å begynne prosessen med å utnytte disse ressursene og markedene. Institusjonene hvor disse er lokalisert kan være svake eller fraværende. Andre faktorer som dukker opp, er det faktum at det å prosjektere kapasiteter til andre deler av verden krever mer tid og penger (Lee 2008). Når man søker lokasjonsfaktorer som materialer, markeder, ressurser eller former for infrastruktur, så er man avhengig at avtalen om bruk eller utnyttelse av denne gir fortjenester *ex post* investeringen (Benito 2015, Lall og Narula 2004). Altså at landets institusjoner respekterer kontrakter og ikke endrer disse til sin egen fordel i etterkant. En slik uventet endring, vil endre bedrifters estimater om forventet profitt. Profittmaksimering er tross alt bedrifters *raison d'être* (Benito 2015, Van Tulder 2015). Dermed kan ressurser som egentlig ville vært lønnsomme for en bedrift å utnytte, bli ugunstig å utnytte, fordi det institusjonelle rammeverket er vanskelig å manøvrere i (Olson 2003, Knack 2003). Er det sterke og gode intuisjoner så kreve det mindre estimert profitt for å legge investeringer her kontra de med svake. Den ekstra kostnaden som man får av dårlige institusjoner og markedsvikt, er ofte varierende, ujevn og vanskelig å kartlegge (Tomassen, Benito og Lunnan 2012). Gode institusjoner reduserer kommunikasjon og transaksjonskostnader for en bedrift som ønsker å investere. Samtidig som det gjør samfunnsfunksjonene mer dynamiske (Easterly 2006: 135).

Solow-Swan modellen tilsier at vi burde se en konvergens av økonomier, fordi man burde investere i fattige land fordi avkastningen der i teorien skal være høyere, ettersom det trengs mindre kapital for å generere vekst der (Omay og Balenau 2009, De Soysa 2003). Dermed skal kapital flyte til land med lavt Brutto Nasjonalprodukt (BNP). Norge som er et rikt land, men underskudd av arbeidskraft og overskudd av kapital burde også utnytte sine

ressurser i best mulig grad ved å komme til lokasjoner fattige land. I land med underskudd av kapital vil man få større utnyttelse av sine verdier, man får tilgang til lavere kostnader innen arbeidskraft (Benito 2015, Bellak og Leibrecht 2008, Bregg, Vernasca og flere 2014:332). Empirien er blandet på dette emnet, vi har sett en sterk økning av FDI til fattige land, men vi har også sett en vanvittig økning av total mengde FDI. Likevel er det ikke så lett å bare redusere FDI barrierene til landet for å motta FDI (Cooray, Tamazian og Vadlammanati 2015).

I motsetning til Solow-Swan modellen, er det empiriske funn som hevder å finne at rike land er de beste lokasjonene for FDI, ettersom høyere BNP betyr etablerte næringer, markeder, næringsklynger og en befolkning med kjøpekraft (Peterson 2006: 48, De Soysa og Jakbosen 2006). Et land som har BNP-vekst kan bety større sjanse for å etablere sentrale posisjoner i markeder (Acemoglu og Robinson 2013:386). Andre funn har vist at det er land som akkurat har vært gjennom kriser som har størst vekst potensialet og således er de mest risikable og investere i (Cooray, Tamazian og Vadlammanati 2014, Oman 2000, Jakobsen 2012:73). Land med høy BNP kan både være lokasjoner som gir eierskapsfordeler i form av investorkapital og risikokapital, men vi ser også at stater med høy BNP har en sterkere etterspørselsside. Dermed kan lav BNP land dekke behovet til et firma for å lage varer billigere, mens etablering i land med høy BNP kan gi deg muligheten til å selge mer. Noen funn viser da at eneste mulighet for å få mer FDI er da å være rik fra før av, fordi BNP er det som betyr mest for investeringer (De Soysa 2003:118) Dermed er det mange godt velstyrte land som sliter med å motta FDI, fordi de er fattige (Easterly 2006:37, Rostow 1955).

Andre har fokusert på typen institusjoner og stabilitet i analysen av FDI. Noen funn viser at autokratier mottar mer FDI hvis man kontrollerer for at de opprettholder eiendomsretten, ettersom de kunne være mer forutsigbare enn svakere demokratier (Li og Resnick 2003). Li og Resnick sine funn viste også at siden det var lettere å oppnå monopolmakt i autokratier, så mulighetene for fortjenesten er størst her. Fokuset gikk mest på svake demokratier og autokratier i større grad, men funnene deres går imot strømmen og finner at forutsigbarheten i regimet er en såpass sterk faktor at det trekker mer FDI. Mange andre finner at demokratier er korrelert med ekstra FDI (Jensen 2003, De Soysa og Jakobsen 2006, Dunning 2000). Demokratier har blitt funnet og korrelere positivt med FDI fordi det ofte betyr at markedet er mer inkluderende og således kan det øke markedstilgangen (Acemoglu og Robinson 2013:305).

Korrupsjon er et annet institusjonelt problem som mye av litteraturen fokuserer på. Korrupsjon blir ofte definert som en person i makt som misbruker sin stilling mot personlig gevinst. (Abed og Gupta 2002, Acemoglu og Robinson 2013: 372, Swamy, Knack, Lee og Azifar 2003). Korrupsjon hever styringskostnadene betraktelig. Selv om korrupsjon er et onde som ødelegger markedsstrukturen, så kan noen tjene godt på å kjøpe seg til posisjoner. Muligens er det kombinasjonen av utfordringer og muligheter med korrupsjon som gjør at enkelte forskere ikke finner en negativ sammenheng mellom korrupsjon og FDI (Van Rijckeghem og Weder 2002, Wrage og Wrage 2005). Søken etter effektivisering eller ressurser kan gjøre at det lønner det seg å være korrupt (Abed og Gupta 2002). Selv om man kan få fordeler av dette, ser vi at det er to utfordringen her igjen. Det første er rett og slett at andre kan kjøpe seg til de samme fordelene du kan, og således blir dine eierskapsfordeler ubrukelige. Det andre er at man utsetter bedriften for rykte risiko med å delta ulovlige aktiviteter (Abed og Gupta 2002, Jakobsen og De Soysa 2006).

Det å undersøke og overvåke ulike institusjoner og stabiliteten deres, øker kostnadene. I verste fall vil det blir behov for å reforhandle eller endre investeringene sine ex post, noe som igjen er ganske kostbart. Denne prosessen omtaler vi gjerne som overvåkningskostnader eller monitorkostnader (Buckley 2009, Tomassen, Benito og Lunnan 2012). Rugman (1981) viser også til at det å investere i utlandet gav økte kostnader i kommunikasjon, kontroll og overvåkning av utenlands operasjoner. Utfordringen ligger i aktørene som skal analysere alt dette, dag til dag overvåkning av markedet er problematisk. Det er de kognitive egenskapene til aktørene og deres evne til å analysere lokasjonene som ofte leder til investeringer som ikke blir så produktive som de håper (Tomassen, Lunnan og Benito 2012, Bremmer og Keat 2009:31). Debatten har gått på hvordan måle slike kostnader hos lokasjonene, men usikkerhet ofte er nok til å redusere FDI en del (Buckley 2009)

Derfor er stabilitet viktig for nasjoner for å motta FDI, stabilitet gjelder på flere fronter. Først fordi multinasjonale selskaper er fremtidsrettet med sin FDI. Det andre er at ustabile steder har større sannsynlighet for å reagere ekstra negativt på former for eksterne eller interne sjokk (Bremmer og Keat 2009: 91). I utgangspunktet så skal ekstreme hendelser som krig skremme vekk FDI på grunn av økte kostnader ved å kunne ha oversikt der, i tillegg til faren med å miste ansatte og eiendeler. Fokuset for FDI og lokasjonsspesifikke faktorer vil da legge seg på borgerkrig, og ulike typer politisk vold (Besley og Persson 2011: 169). Ofte er det vanskelig å få med seg hvilke regjeringer som er dårlige og svake (Easterly 2006:137). Borgerkrig og vold er disse mer synlige og således skal i større grad påvirke FDI. Vi ser at

FDI straffer brudd på menneskerettigheter, politisk vold og undertrykkelse (Neumayer og De Soysa 2006, Olson 2003). Fravær av FDI her kan også knyttes til stabilitet, ettersom dette ofte er symptomer på dårlig statsstyring enn at FDI straffer slike lokasjoner på rent moralsk grunnlag (Cooray, Tamazian og Vadlammanati 2014).

Overvåknings- og monitorkostnader er svakheten til Li og Resnick's sine funn. Selv om autokratier kan ha klarere rammer for selve bedriften, så har de muligheten til å ta fra deg investeringene dine ved et pennestrøk (North 1991). Usikkerheten gjør at du regelmessig må forsikre deg om at *modus operandi* fortsatt er gjeldene (Tomassen, Benito og Lunnan 2012). I lys av internasjonaliseringstrender, så har vi sett at bedrifter som ønsker å overleve endringene har vært nødt å være fleksible i møte med disse risikoene (Buckley 2009, Benito 2015) Usikkerheten er alltid der, og i fraværet av et fungerende rettsvesen, kan det være ekstra krevende å planlegge langsiktig drift (Olson 2003, North 1991, Dunning og Lundan 2008:105).

4.3 Internasjonaliserings fordeler

Internasjonaliseringsunderparadigme har som hensikt og forklare hvorledes bedrifter velger å investere. Noen bedrifter kan velge å investere for å komme i kontakt med næringsklynger, urbane områder, forskning og utvikling (Røste 2008:124). Dette kan ses på som risikofylte investeringer i seg selv, ettersom de i utgangspunktet er mer fremtidsrettet enn vanlig FDI, hvor man ønsker å sikre seg en strategisk posisjon i økonomien (Benito 2015). Flere hensikter kan spille inn her, den ene er for å opprette tilgang til markeder eller ressurser. Det andre er at det kan sikre stabilitetene og tilgangen til disse i fremtiden eller gjøre dem tryggere (Dunning 2000). Ikke bare blir risikoer spredd, men du får også muligheten til å utnytte et nett med ulike kapasiteter (Rugman 1981). Dette er ofte som ett ledd i en strategi eller fremtidsrettet plan for å ha inntekter over en lang tid. Et marked kan for eksempel åpne etter et par år med vekst, og da er man ikke nødvendigvis der først for å utnytte de frigitte ressursene (Buckley 2009).

En del investeringer skjer som en del av en verdikjede slik at investeringen blir strategisk investert i nærheten av flere potensielle markeder (Benito 2015). Lokasjoner med voksende populasjon eller økonomisk vekst vil ha et behov for å dekke behov for varer og tjenester. I teorien vil en nasjon som opplever økonomisk vekst ha en tilsvarende økt etterspørsel etter varer og tjenester i samtlige sektorer (Bregg, Vernasca og flere 2014:421). Det at selskaper har slike verdikjeder, gjør at de kan levere nesten alle typer tjenester raskere

og mer effektivt. Tiden fra en råvare blir et produkt som er tilgjengelig på markedet er mye kortere.

Vi har sett FDI gå til steder hvor ikke nødvendigvis eierskap fordelene er det viktigste, men heller at lokasjonen blir et ledd i en større produksjons syklus, dette er av strategiske årsaker (Dunning og Lundan 2004:101). Fokuset på problemer og utfordringer med de usikre kostnadene har ført til endring i en del investeringsstrategier. (Narula og Verbeke 2015, Dunning 1993, Benito 2015, Vadlammanti 2012). Dette er fordi den økte kapitalintensiviteten pluss økte kostnader ved informasjonsinnhenting har ført til at ulike strategier er blitt nødvendig for profitt-maksimering (Tomassen Benito og Lunnan 2012). Slike strategier ser på en investering som et ledd i en større sammenheng. Det er viktig å sikre så stor del av distribusjonskjeden som man kontrollerer selv. Altså hvor stor del av prosessen fra råvare til produkt som firmaet kontrollerer. Dette har gitt opphav til ulike strategier, Zero-inventory policy har som mål å minimere antall produkter eller råvarer på lageret i hele supply chain-linjen, dette gjør produksjon mindre kostbart (Grøgaard, Gioia og Benito 2013, Krasner 2009:113, De Haan og Yamamoto 1999). Dette har dog satt større krav til produksjonen, i den form at det krever mer kontroll.

Teknologien har gjort at man kan konstruere "block chains" slik at begge parter kan følge varer og tjenester status "realtime" i denne kjeden. Dette er for å bygge tillit og gjennomsiktighet i handelen, samtidig som den reduserer risiko (Asmussen, Benito og Petersen 2009). På den andre siden gjør den kontrollen over handel mye mer teknologisk krevende, og vil bare tjene de som klarer å operere denne formen for handel. Slike kjeder er sårbare og flernasjonale firmaer sitt største ønske er å holde flyten i disse kjedene konstant og uavbrutt. Dette har igjen ført til at internasjonaliseringen har skutt fart. Horisontal diversifikasjon har vært et resultat av disse strategiene. Dette gjør om lokasjonsfordeler, til strategiske eiendeler for å skape en fordel i seg selv å være i et land, ikke at fordelene med lokasjonen i seg selv er det som trekker deg mest dit (Rugman 1981, Grøgaard, Gioia og Benito 2013)

Root (1977: 5) beskriver internasjonalisering som en institusjonell ordning som gjør det mulig for en multinasjonalt selskap å flytte produkter, teknologi, menneskelig ferdighet, menneskelig ledelse eller ressurser inn i et fremmed land. Ved å inkludere begrepet institusjonell ordning, har vi skapt en eksogen variabel med flere faktorer som må analyseres. Ved å kalle det institusjonelle ordninger så inkluderer man bestemte normer, verdier, oppfatninger og forventninger som er utbredt i internasjonaliseringen. Dette har gitt oss

fremveksten av subjektivitet som en variabel. Merke varebygging er den vanligste slike strategien bedrifter bruker for å trekke subjektiviteten til forbrukerne (Sørensen 2008)

FDI blir brukt til å skape globale linker, disse brukes ofte som et ledd for å nå målsetningene som bedrifter tjener på, gjerne langsiktig (Pandya 2014). FDI kan også bli brukt som integrerings verktøy eller som et ledd i å få en fot innenfor et marked som man ser kan bli tilgjengelig senere. Andre fokuserer på lederskapet, ikke firmaet. Ettersom firmaer ikke er en rasjonell aktører, men har et lederskap som ofte er mennesker med samvittighet og/eller som tenker på ryktet til selskapet sitt. Selv om eierskapsfordelene i et land kan være attraktive, så kan korrupsjonsforbindelser, dårlig behandling av arbeidere, uetisk handel og lignende skape store utfordringer for legitimiteten til bedriften (Bartlett og Ghoshal 1987, Doz og Prahalad 1987)

5.0 Metode

Det er viktig å bruke gode metodologiske design for å kunne lage en god analyse, som både er forskningseffektiv og fruktbar nok til å kunne generalisere funnene. Samtidig må man ha valide data med god validitet for å oppnå en reliabel analyse. Oppgaven blir en analyse av norsk FDI over tid, så dette setter ekstra sterke krav til metoden, ettersom tidsserie design er komplisert. Det vil her bli presentert dataene som skal brukes for å kunne dekke tidligere funn og teoriene på en realistisk måte, som også kan gjenskapes (Ringdal 2007). Det er manglende konsensus i fagfeltet om hvilken metode som er å foretrekke, ettersom det er mange aspekter ved tidsserier som må kontrolleres for (Mehmetoglu og Jakobsen 2016:231). Jeg velger å bruke to ulike modeller for å kunne analyse forskningsspørsmålet. Når dataene er samlet inn, er det ikke spesielt vanskelig å lage to forskjellige regresjoner, dermed kan leseren selv velge å tolke mine funn ut fra sine foretrekkende modellen, om de skulle være i tvil. Dette kan være en god metode å støtte funnene på. Selv om vi vet at dekningsraten av standardfeilene i OLS er perfekt når alle forutsetningene er møtt, så vet vi ikke hvordan de vil bli når forutsetningene ikke er møtt (Hoechle 2007). Hovedproblemer til forskning som dette er validitetsproblemer, reliabilitetsproblemer og reproduserbarhet (Hancke 2009:87). Ved gjennomgangen av data og metode her, vil alle disse utfordringene bli adressert.

5.1 Metodologisk design

Det vanligste kvantitative designet er ordinary least square modell (OLS). En OLS modell er metode for å finne linjen gjennom en X og Y akse som gjør summen av de kvadrerte residualene mellom observasjonene og linjen minst mulig (Ringdal 2007: 365). En regresjons ligning ser slik ut:

$$Y_i = b_0 + b_1 X_i + e_i \quad (1)$$

.Her er den avhengige variabelen Y en effekt av uavhengig variabel X pluss restleddet e_i . Restleddet er den uforklarte variansen i Y som ikke blir forklart av X. Når man går over til multipel regresjonsanalyser, så er det ganske likt, det er mer realistisk og det reduserer residualene:

$$Y_i = b_0 + b_1 X_{i1} + b_2 X_{i2} + b_3 X_{i3} + e_i \quad (2)$$

Nå er ikke lengre likningen en rett linje, men en av flere i et flerdimensjonalt rom. Dette blir litt meta å forklare, så det er vanlig å snakke om regresjonslikningen av enkelthetens grunn for det (Ringdal 2007:373)

Problemet med å bruke statistiske tilnæringsmetoder til forskning, er at den har en svakhet til å generalisere konklusjoner som kausaliteter. Det at vi velger variablene og metodene påvirker det underliggende naturligheten i eksperimentet. Dermed er det vanskelig å finne en kausalitet som ikke blir drevet frem av forskerens teori. Ved å fokusere på variabler mister vi muligens det objektive synet vår som skal drive en empirisk nøytral forskning videre (Moses og Knutsen 2012:93). Enkelte løser dette med å kombinere case-studier og statistikk for å få mer kjøtt på beina i argumentet sitt. For denne oppgaven har jeg til sikte å løse dette problemet med robusthets tester, og god validitet og reliabilitet på dataene. I tillegg er ingen land med vilje utelatt slik at vi ikke får seleksjon bias, noe som kan styrke generaliserbarhetene ytterligere (Geddes 1990, Moses og Knutsen 2012: 141).

5.2 Paneldata

Paneldata er longitudinell datasett der de samme enhetene er målt flere ganger for samme variabel. Paneldata gjør egentlig ikke så mye nytt i forhold til vanlig OLS regresjon, men det gjør metoden vesentlig mer kompleks, spesielt med tanke på utfordringer med autokorrelasjon og heteroskedastisitet (Christophersen 2012: 170).

Det er alltid en utfordring å velge både data og metode for å løse problemstillingene dine. Kenneth Waltz beskriver prosessen som en tankeeksperiment, hvor du må se for deg hvordan du kan forklare det, og hvorledes det kan bli brukt til å besvare problemstillingen(e) (Waltz 1979). Derfor blir det viktig å ta en god faglig vurdering på det før du velger både variabler og metode. For denne oppgaven ønsker vi å øke forklaringskraften og generalisere effekter som påvirker lokaliseringen av norsk FDI. Ettersom dataene er strukturert med individuelle observasjoner per år over tid, gjøres en slik analyse best med en tidsserieanalyse (Skog 2004:324).

Dette designet blir ikke bare foretrukket fordi dataene er strukturert slik, men også fordi tidsserie analyser har flere positive egenskaper. Når man undersøker endringer over tid bringer det oss nærmere den kausale kjeden (Skog 2012: 324). Vi kan generalisere tidsseriedesign ved å slå sammen målinger for flere makroenheter til en samlet serie, dette kalles Pooled time series. Det er den økte mengden data for analysen vil gi ekstra forklaringskraft (Ringdal 2007: 143). Ved å komme nærmere den kausale kjeden løser utfordringen til Waltz.

Likevel så har tidsserier et par ulemper, måten tidsserier er designet på, skaper en tidsordning av variablene som gjøre de statistiske analysene vanskeligere (Ringdal 2007:141). Dette er et reliabilitets problem som vi må kontrollere for. I likhet med vanlig OLS regresjon er det det fortsatt problemer med ting som autokorrelasjon og heteroskedastisitet i paneldata (Christoffersen 2013:162, Mehmetoglu og Jakobsen 2016:235). Faren for autokorrelasjon er større i tidsserier fordi at vi har flere trender som er økende eller synkende i den aktuelle tidsperioden. I den målte tids perioden har Norge er blitt rikere og derfor hatt en stor økning i mengden FDI (Skog 2013:326). Denne faren er mindre når tidsserien blir lengre, og vi denne oppgaven har vi observasjoner for 17 år, dette gir den økt validitet, men det er fortsatt et reelt problem (Skog 2013:327). Problemet vil alltid være tilstede i en tidsserie fordi at den vil aldri oppfylle kravet, om at restleddene skal være uavhengige av hverandre, vi har altså nesten alltid autokorrelasjon i modellen (Christoffersen 2013:164). Seriell korrelasjon løses med en inkludert lag effekt. Man må kontrollere for en variabel med tidligere utgave av seg selv: $Y_{1t-1} = X_{t-1} - X_t$ (Wilson og Butler 2007). Også er det er en utfordring med tidsserier fordi vi kan ikke utvikle analyser for sannsynlighetsutvikling. Dermed blir det vanskelig med postestimatorer for øke den intuitive forklaringen av en del effekter (Mehmetoglu og Jakobsen 2016:233).

Autokorrelasjonsproblemet er vanlig når man snakker om tidsserier og kanskje er dette problemet større når man snakker om FDI hvor en ren investering betyr at man forplikter seg til å være der en viss tidshorison. Vi antar jo gjerne at investeringer til en fabrikk vil bli etterfulgt av vedlikehold, utbygging, nye prosjekter og lignende. Siden gjentatte målinger kan fange opp samme restledd flere ganger blir da investeringer problematisk, siden de sjelden er uavhengige av hverandre (Skog 2013:328). Derfor går tidsserier nesten alltid i en bestemt retning. Et eksempel er matvarepriser, de har små markedssvingninger, men øker i all hovedsak hvert år. Dette er en trend som vi kaller "Random walk". Skog illustrerer denne trenden med å se for seg gangen til en full mann som er på vei hjem, han vingler litt fra side til, men han er på vei bortover i en bestemt retning like vel. (Skog 2013:332). Random walk er når høye effekter etterfølger hverandre sammen med sitt eget restledd, slik at man får en kumulativ struktur av autokorrelasjonen (Christoffersen 2013:160). FDI er litt annerledes hvor det gjerne er få store investeringer per år. For eksempel en milliard til å bygge en fabrikk blir ikke nødvendigvis 1 milliard til hver kommende år, ettersom mye av infrastrukturen er der. FDI kan derfor faktisk få en struktur som er litt som "White noise". Selv om de landene

som er mest ettertraktet nok vil få flere typer investeringer hvert år og ha autokorrelasjon (Christophersen 2013: 163).

Likevel følger ulike tidsserier ofte samme trend selv om det ikke er noe årsaksrelasjon (Mehmetoglu og Jakobsen 2016:231). En slik stokastisk trend kaller vi ofte for "Unit root". Stokastisk trend er en tallstørrelse som angir i hvilken grad en variabel avhenger av tidligere verdier av samme variabel. Denne egenskapen ved en variabel kalles stasjonaritet, og er særlig tilstede i modeller som baserer seg på tidsserier. Vi ser dette spesielt i økonomiske modeller. Således brukes ofte Unit Root og Random Walk om hverandre i litteraturen, men Unit Root er fenomenet i prosessen Random walk.

Et sentralt problem med alle former for regresjon spuriøse effekter. Dette er effekter som har korrelasjon men ingen årsakssammenheng Spuriøse effekter blir best fjernet ved å velge variabler med dyp forankring i teorien, vi ser på det som umulig å klare å fange opp alle effekter som påvirker lokaliseringen av norsk FDI, derfor må vi velge de mest sentrale (Christophersen 2012:74). I tillegg til spuriøse effekter har også at kan også restleddet være korrelert med en umålt variabel. Problemet her er ikke at vi mangler årsaksfaktorer i modellen, problemet er at vi mangler en som samvarierer negativt eller positivt en variabel som er i modellen (Ringdal 2007:394)

5.3 Utbedret en tidsserie, to alternativer.

En viktig poeng som ofte har blitt neglisjert i regresjonsanalyser er hvordan estimatorene fungerer i etter hvilken type design vi velger (Wilson og Butler 2007). Hvilken måte man velger å løse problemene med vanlig tidsserie krever da et god vurdering. Det er mange måter å løse utfordringene på, og noen er ikke nødvendigvis feil og en annen riktig, men heller at enkelte former passer bedre etter hva du vil forklare (Petersen 2004).

Som vi så ovenfor har tidsserie design sine utfordringer. Det har blitt sagt at uansett hva man gjør med en tidsserie design blir det aldri helt rett. Dermed er dette en utfordring jeg velger å løse ved å kontrollere for to forskjellige modeller, som begge har sine fordeler. Første er OLS med Newey west standardfeil, og det andre er OLS med Driscoll-Kraay standardfeil.

5.3.1 OLS med Newey West Standardfeil.

Whitney Newey og Kenneth West (1986) kommer med sin forklaring på hvordan man løser problemene med OLS i en tidsserie. I følge dem vil Newey west metoden være mer

robuste ovenfor autokorrelasjon og heteroskedastisitet enn andre metoder. Tidligere kunne regresjoner som ble brukt i tidsserier overestimere koeffisienten ettersom det ble store problemer med å spesifisere standard feilen korrekt. Dette kom som en følge at standardavviket ofte ble underestimert (Beck og Katz 1995, Wilson og Butler 2007). Underestimert standardfeil kan lede til at T- og F-testen blir for stor, og vi ender opp med falske positive (Mehmetoglu og Jakobsen 2016:231). Newey West bruker panelstrukturen i en mindre effektiv grad, men det gjør dem mer realistiske, den tilpasser standardfeilene til egenskapene ved datasettet som gjør den unik. Dette gjør den robuste for variabler som er autokorrelerte. Ettersom Newey West antar at alle paneler har en felles konstantledd, blir det hevdet at den er urealistisk (Smith og McAleer 2006). Dette gjør den dog meget forskningseffektiv, men kan få enkelte substansielle problemer med å for eksempel forklare individuelle faktorer ved enhetene.

Det er viktig å ha i mente at selv om flere av problemene vi har i tidsserier skjer hyppig, er de der ikke automatisk ved tidsserier. Derfor er det viktig å teste disse antagelsen før man introduserer korreksjoner (Kittel og Winner 2005). Newey West tar hensyn til samvariasjonen av residualene over tid på tvers av gruppene mens den måler gjennomsnittlige samvariasjon innad i gruppene (Andrews og Monahan 1992). Dette gjør at den får en heterogen struktur. Heterogenitet er om man kan slå sammen paneler til en pooled enhet med felles konstantledd. Det er dette som danner en struktur i fravær av lokale faktorer (Wilson og Butler 2007). I flere studier, spesielt innenfor internasjonal politisk økonomi, er det vanlig og Poole datasett slik. For her er gjerne problemstillingene sentrert rundt hvilke egenskaper til enhetene (Land) som skaper variasjon, ikke enhetene i seg selv. Newey West skal også som andre former for panel korrigerede standardavvik fungere godt når $T > 15$ (Beck og Katz 1995).

OLS med Newey West Standardfeil har vist seg å være meget robust i flere regresjoner med både seriell korrelasjon og observasjon spesifikke effekter i dataene (Newey og West 1986, Smith og McAleer 2006, Petersen 2009) Metoden fører ofte til at man må legge inn en differensiert lag for å redusere autokorrelasjonen, man må huske å inkludere den manuelt. Denne laggen ser ikke ut til å skape utfordringer for koeffisientene hos de eksogene variablene så lenge variablene er korrelerte med avhengig variabel. Differensiering er et viktig steg for å fjerne stokastiske trender i modellen på, og dette kan gjøres med Newey West (Pevehouse og Brozek 2008). Disse trendene er også meget ofte sterke i økonomiske studier over tid, og således vil da Newey ofte være et godt alternativ for studier innen økonomi og investeringer (Petersen 2009)

Om restleddene er heteroskedastisk så får vi et problem med å estimere regresjonskoeffisientenes ekte verdi for populasjonen (Kohler og Kreuter 2012: 299). Slik kan Newey i større grad være det foretrekkende valget for både modellen (Petersen 2009). Modellen blir lettere å tolke, samtidig som korrekte koeffisienter og standardfeil gjør den mer fruktbar. Hvis standardfeilen blir overdimensjonalisert vil signifikansnivået blir senket, vi estimerer da at sjansen for å begå type 1 feil, hvor vi feilaktig forkaster en sann H_0 fordi signifikansnivået blir for lavt (Ringdal 2007:288). Man kan se om Newey beskriver modellen godt om standard-avvikene holder seg i nærheten av en det til en vanlig OLS regresjon, da vil dette kunne være et tegn på at den oppfyller Gauss-Markov vilkårene (Newey og West 1986). (i) Krav om lineæritet, (ii) Restleddene = 0, (iii) homoskedastisitet, (iiii) restleddene er uavhengig av hverandre, (iiiii) Restleddene er ukorrelet med avhengig variabel. Intuisjonen er da at Newey kommer nært OLS'en fordi den korrigerer bare på feilene som er ved OLS modellen (Andrews og Monahan 1992). Det har blitt sagt at ulike korrigeringer for standardavviket best på tverrsnitt fordi det er urealistisk med felles kontaktledd i paneldata med flere år (Christophersen 2013:174). Newey West gir oss likevel et forbedret heteroskedastisk og autokorrelasjons konsistens estimat (Andrews og Monahan 1992). Dermed bli hovedutfordringene ved tidsserieanalyse av paneldata adressert i stor grad.

5.3.2 Alternativ 2: Driscoll-Kraay Standardfeil

Et annet alternativ til forbedringer, er OLS med Driscoll Kraay standardavvik. Politisk økonomi handler om analysen av enheter som sjelden er helt uavhengige av hverandre. Dette gjør at en pooled OLS regresjonsmodell med Driscoll- Kraay standardfeil, kan være løsningen (Franzese og Hayes 2007). Vi ser at den tar hensyn til de romlige-avhengighetene i residualene, noe som vil redusere den uforklarte variansen til modellen din (Hoechle 2007). Kryss-romlige funn har som hensikt å estimere residualer som kan forklare en klynge effekt i statenes geografiske lokasjon. Altså at investeringene i et land, ikke er helt uavhengig av investeringene som er blitt gjort i nabolandene. Driscoll-Kraay tar også for seg variansen mellom de ulike N , som gjør denne metoden unik. Driscoll-Kraay robuste standardfeil adresserer problemene som Newey West også gjør, ved at den kontrollerer for autokorrelasjonen. Den er derfor like effektiv for disse problemene som andre metoder (Hoechle 2007). I teorien får vi også mer valide resultater, ettersom å kontrollere for

avhengighet i residualene mellom land, kan justere standard feilen og således gi mer realistiske signifikanstester.

Metoden er bygger en ikke parametrisk kovarianse' estimator som produserer et heteroskedastisitet konsistent standard avvik. Dette er fordi det bygger på samme prinsipp som Newey west standard feil (Hoechle 2007). Dermed er den meget lik Newey west modellen. Det at den kontrollere for kryss-romlige funn kan i større grad vise at standard feilen blir smalere ettersom funn kan samle seg nærmere stater i geografisk areal. Derfor kan den være mer realistisk for å analysere mulige ringvirkninger fra økonomisk vekst, eller institusjonell vekst. Derfor kan det være mindre spredning i effektene. Funn viser også at denne metoden fungerer godt selv på ubalanserte panel. Ulempen til Dricoll-Kraay er at den også fungerer bedre med en lengre T. Det er likevel argumentert for at den fungerer bedre når $N > T$, men likevel skulle ønske å ha lengst mulig T (Franzese og Hayes 2007).

Andre modeller med vanlige panel korrigerer standard avvik ignorerer problemet med tverrsnitts og tidsavhengighet. Derfor mener jeg at å inkludere denne metoden for å kontrollere for funnene i andre metoder vil øke mine funns generaliserbare, så vel som heve validiteten til funnene. Siden den viser de samme effektene, men på en litt annen måte som kan styrke argumentene (Hancke 2009:102). Det er få funn som kan bevise at det ikke er kryss-romlige effekter, og en del mikroøkonomiske studier viser at det er en form for gruppe mentalitet og flokk effekter av FDI (Franzese og Hayes 2007).

Likevel betyr ikke dette at det alltid er nødvendig å se på tverrsnitt og rom-avhengigheter. Det har blitt brukt som et argument for en del politisk adferd, makro og mikro økonomi (Franzese og Hayes 2007). Denne oppgaven er i en kryssing, men vi vet også at Norge ikke nødvendigvis er en stor nok aktør til å være en holdningsspreder til mer enn sine økonomier, som for eksempel USA, Kina og de store systemmaktene. Det er uten tvil kryss-romlige effekter i våre største samarbeidspartnere, men muligens kan denne effekten også fanges opp av og opprette et dummy sett. Ved å inkludere OECD som et Dummy-sett kan jeg muligens fange opp den mest sentrale tverrsnitts avhengigheten for norsk FDI. Mesteparten av teorien som støtter opp under denne metoden er politisk teori, hvor det ofte gir mer mening å se etter slike faktorer (Franzese og Hayes 2007).

6.0 Data og variabelvalg

Dataene som er blitt valgt er mål på både de moralske og de økonomiske incentivene som har blitt diskutert tidligere. Demokrati, Politisk terror, korrupsjon og institusjonell kvalitet er målene for moralske regimer, mens Inflasjon, BNP per person, BNP vekst, og Oljeinntekter, er for å kontrollere for de rent økonomiske incentivene. En summering av alle variablene finner man i vedlegg 2.

6.1 Mål for FDI, avhengig variabel.

For den avhengige variabelen for norsk FDI, er det tatt i bruk data fra Statistisk sentralbyrå. Dette er en list-vis beskrivelse av totalt antall millioner norske kroner investert i utlandet perioden 1998 til 2014 (lnfdipc). Et problem jeg hadde med denne variablene er at norske data hadde mange flere land/stater observert enn det flere av de uavhengige variablene hadde registreringer for. Men det skal ikke være et stort problem, ettersom det var i utgangspunktet mindre øygrupper og andre små steder. I følge SSB var alle manglende verdier i paneldataene det samme som 0 registrerte investeringer. Dette må jeg forholde meg til for analysen sin skyld. Denne variabelen er i utgangspunktet kodet som en kontinuerlig variabel fra -2053 til 185450, hvor dette er i antall millioner kroner per år. Vi har her 3971 observasjoner.

Før jeg log transformer variabelen, dividerte jeg den på populasjonen til gitte land, og multipliserte med 1000, før jeg la til et lite tall på seks desimaler for å bedre normalfordelingen til logtransformeringen. Variablene ble dividert på populasjon for å gi et mer realistisk inntrykk av denne variabelens effekt, i gitte land. 1 milliard er viktigere i Norge enn Kina f.eks. Samtidig er befolkningens endring i et land liten og jevn. Andre har målt FDI i forhold til BNP, men i en resesjon vil da effekten av FDI bli overestimert, ettersom BNP vil falle, og FDI kan øke i samme periode. Da vil effekten av FDI/BNP bli sterkere i denne perioden enn det som er realistisk.

Når man logtransformerer en avhengig variabel så blir den standardisert. Standardiserte koeffisienter måler hvor mange standardavviksenheter den avhengige variabelen endres med når vi øker den uavhengige variabelen med et standardavviksenhet. Samtidig kan ikke verdier på 0 logtransformeres, som er en annen grunn til at det lille desimalt ble addert. Variabelen ble multiplisert med tusen for å fjerne desimaler og gjøre variablene lettere å tolke. En Skewness/Curtosis test viste at det variablene ikke var skjev, men det mest sannsynlig på grunnen av store antallet 0 verdier. Som vi vet så er nesten alltid

reelle økonomiske data skjeve. Den logaritmiske omkodningen gjør at koeffisientene ikke lenger måler de absolutte endringene, men at de kan tolkes som relative, prosentvise endringer. Dette gjør variablene mer substansielle å tolke. Det er viktig å huske at selv om den er logaritmisk kodet så er ikke dette det samme som å "deflate" variabelen slik man gjør i "fixed effects" modellen. Den vil fortsatt ha en voksende trend og derfor er det viktig å kontrollere for autokorrelasjon.

Bruk av FDI som variabel er et godt mål, ettersom dette er basert på absolutte talldata, samtidig er dataene meget gode. Dette gir dem validitet, eller gyldighet (Ringdal 2007:86). Ettersom dette er antall direkteinvesteringer i utlandet i millioner, er den også et ganske korrekt mål på norsk FDI, og dermed har variabelen god begrepsvaliditet. SSB er også en legitim kilde for data, dette gjør at jeg har god tro til at dataen er korrekte. Fordelen med å bruke slike datasett er at studien får økte reliabilitet, her kan alle som måtte ønske laste ned samme datasett og gjenta studien min. Dette er sentralt for mine funns legitimitet, og er også en av grunnene til at designet ble slik det ble.⁶ Dette har også vært et viktig grunnlag for valg av uavhengige variabler (Waltz 1979). De uavhengige variablene har kommet fra reliable kilder, som jeg mener gir studien økt validitet, spesielt i forhold til de teoretiske resonnementene til begrepsvaliditet, som er sentralt for å knytte forskningen opp mot teorien (Ringdal 2007: 86). Utenom avhengig variabel har det ikke blitt endret mye på dataene det eneste som har blitt gjort er en dummykoding og en logaritmisk transformasjon for å gjøre analysen enklere. Dette er også metodologiske verktøy som er såpass enkle at analysen skal få kunne bli gjennomført av andre forskere til å komme frem til samme resultater som meg (Ringdal 2007:86).

6.2 Uavhengige variabler

6.2.1 Demokrati

Som hoved uavhengig variabel har jeg å bruke demokrati som en variabel. I forrige kapittel så vi at vi fikk mest ut av investeringene i land som var like oss selv, demokrati kunne ha større markeder, og ettersom FDI ble tatt av investorer med hensikt om å skape globale linker. Demokratier vil vi se da trigge både O, L og I faktorer. Demokrati kontrollerer jeg for ved å konstruere en dummykode for demokrati og ikke demokratier. Ved å bruke en dikotom variabel skal det bli et ganske klart skille mellom demokratier (dem 1/0) og ikke demokratier.

---

⁶ SSB sine data finnes her: <http://www.ssb.no/utenriksokonomi/statistikker/di/aar/2016-01-13?fane=tabell#content>

Det er blitt mer vanlig i politisk økonomi og bruke slike variabler i stedet for typiske skaler eller ordinale variabler fordi den lineære effekten ofte er uklar (Pandya 2014). Jeg har brukt Polity 2 datasettet, som er en årlig index hvor stater blir gitt score fra -10 til +10 etter hvor demokratiske de er. Dataene er generert av Center for Systemic Peace, og de konstruerer skalaer med data av høy reliabilitet (Pandya 2014). Dataene er satt sammen av flere mål, for eksempel hvordan rekrutteringen til politikken er, og hvor fritt det er å konkurrere mellom partier. Dummysettet ble generert slik at alle stater som har en demokrati score høyere enn 6, får verdien 1, mens resten ble kontrollgruppe 0. Slik får man en mer realistisk demokrati-variabel, ettersom dummy-variabler i større grad er en indikator på om et kjennetegn er til stedet eller ikke (Skog 2012:313). Vi ender da opp med en variabel med 2759 observasjoner, og et gjennomsnitt på 0.47, altså er det flere udemokratiske stater enn demokratier som blir observert, men det er minimal forskyvning. Vi forventer at norsk FDI i større grad skal være positivt korrelert med demokratier, ettersom de er likere oss i struktur, og ofte har moralsk legitimitet i styret sitt.⁷

6.2.2 Politisk Terror

Som en mål på menneskerettighetsbrudd brukes det et mål av Political Terror Scale (pts_a). Dette er en nominalvariabel av 5 nivåer hvor man rangerer hvor mye politisk terror staten utover over befolkningen. Den er utviklet av Freedom House, som holder sterk posisjon i sitt fagfelt (Hancke 2009:101). Det er mulig å ha tre forskjellige indekser, etter tre forskjellige kilder som fører opp hendelsene. Jeg har valgt å basere oppgaven på indeksen til Amnesty, fordi jeg anser den som mindre partisk ovenfor politiske motpolarer enn US. State Department og Human Rights Watch. Dette er fordi Amnesty har mindre politisk tilknytning enn alternativene, og grunnlaget for organisasjonens eksistens er å menneskerettighetsbrudd uavhengig av regime eller nasjon som utøver det. Klare upartiske mål skal gi variabelen bedre reliabilitet. Utfordringen til denne variabelen er kriterievaliditeten, noen vil kanskje argumentere at denne er et mål på politisk terror, og ikke et menneskerettighetsbrudd. Variabelen beskriver brudd på menneskers fysiske integritet, ikke politisk undertrykkelse innenfor staten. Dermed skal vi senke mulighetene for autokorrelasjon mellom denne og de institusjonelle variablene, som igjen styrker reliabiliteten. Samtidig så vi i teorien at det var fysisk overgrep mot befolkningen som bedrifter hadde størst sjans for å observere, så dermed er dette har variabelen god kriterievaliditet. Variabelen er kodet 1 til 5, hvor 5 var det at

---

⁷ <http://www.systemicpeace.org/polityproject.html>

politisk terror var utbredt i hele befolkningen. Vi antar dermed en negativ sammenheng mellom her. Ettersom bedrifter i større grad ønsker å unngå slike steder fordi ustabiliteten dette fører til gjør at det er vanskelig å estimere fortjeneste. Samtidig kan det skape problemer for merkevarenavn og være problematisk for verdikjeden sin. Variabelen har 2578 observasjoner og gjennomsnitt lå på 2,65.⁸

6.2.3 Korrupsjon

Den tredje er en korrupsjonsindeks (Controll of Corruption), den er fra PRS-risk Group. Den er kodet fra 1 til 6, hvor 6 betyr minst korrupt. Dette blir da et mål på hvor effektivt institusjonene i et land er, og hvilket miljø bedrifter velger å investere i. Korrupte regimer betyr ikke at investorene nødvendigvis er korrupte, men man vil indirekte støtte opp under en praksis som ikke er heldig for samfunnet, samtidig kan du risikere å bli dratt med gjennom underleverandører eller lignende. Dette straffer merkevarenavnet og muligens fortjenesten din. Korrupsjon er en sentral del av litteraturen, men utfordringen er at slike indekser er basert på persepsjoner av virkeligheten. Dette gjør at det er utfordringer for validiteten til målene. Ettersom verdien 6 betyr minst korrupt vil vi estimere at denne variabelen er positivt korrelert med den avhengige variabelen. Denne variabelen har 2537 observasjoner, noe som er tilstrekkelig.⁹

6.2.4 Inflasjon

Jeg tatt med inflasjon (inflation) som et mål på økonomiens stabilitets og helse. Hvor lav den bør være er varierende og kommer an på den økonomiske strukturen. Et eksportbasert land med lav gjeld ønsker seg kanskje høyere inflasjon enn et land med lav eksport og mer gjeld, men på generell basis bør inflasjonen være lav og stabil. Inflasjon ofte blir et mål på makroøkonomisk utilstrekkelighet, på hvorvidt folk har tillitt til økonomien. Vi vil derfor estimere en negativ sammenheng mellom økt inflasjon og FDI. Denne variabelen kommer fra World Development Index og har dermed ganske god validitet, ettersom de spesialiserer seg i å lage økonomiske data. Den har 3906 observasjon og går fra -31.56 til 2630%. Jeg velger å ikke kjøre en logaritmisk transformasjon av denne fordi jeg ønsker å få med de absolutte effektene av denne variabelen, ettersom ytterpunktene skal være ganske svake økonomier.

---

⁸ <http://www.politicalterroryscale.org/Data/>

⁹ <https://www.prsgroup.com/about-us/our-two-methodologies/icrg>

6.2.5 BNP vekst

For å kontrollere for markedsstørrelse har jeg med årlig vekst (GNIgrowth). Vi estimerer at en nasjon i vekst vil kunne motta FDI ettersom mulighetene for fortjeneste her vil kunne friste mer enn risikoen. Growth skal være korrelert med mulighetene for å internasjonalisere seg (I-faktorer), samtidig som vi så at det ble nye markeder som måtte tilfredstilles (O-faktorer). Variabelen har 3906 observasjoner og har både positive og negative verdier. Variabelen kommer fra World Development indeks. Den går fra -62 til +93, og er dermed en kontinuerlig variabel. Gjennomsnittet er på 1.6%. GNIgrowth er en vanlig variabel å bruke i slike studier, og er kjent som en meget reliabelt mål for slike modeller. (Hancke 2009:100, Knack 2003). Dataene er også såpass enkle å operasjonalisere, samtidig passer det godt til teoretiske funn, dermed gir disse dataene god begrepsvaliditet.

6.2.6 BNP per innbygger.

Jeg har også tatt med BNP per innbygger (lnGNIPPP) for det målt per år. Variabelen er bruttonasjonalprodukt i millioner dollar per person. For å få et mer realistisk og valid mål på hvor rikt et land er, så er GNIPPP bedre enn GNI, for den gir et mer nyansert bildet av den reelle kapitalfordelingen i landet så vel absolutt kjøpekraft (Vegg, Vernasca, Fischer og Dornbusch 2014:363). Dette gir en bedre begrepsvaliditet når man ser etter markedssøken og kapitalsøken. Som tilfredsstillende både O faktorer så vel som L faktorer. Variabelen var egentlig kodet fra 0 til 140720 som maks, men det ble foretatt en logaritmisk transformert fordi koeffisientene ble for små og var vanskelig å tolke. Samtidig som gir bedre normalfordeling.

6.2.7 Oljeinntekter

Oljeinntekter (Oilrents) Variabelen har 3906 antall observasjoner. Oilrents er hvor mye prosentmessig av BNP, som kommer fra Oljeinntekter. Den går derfor fra 0 til 77.18, hvor dette er en kontinuerlig variabel. Ettersom flere av Norges største selskaper som operer i utlandet er oljerelevante, blir det sentralt og kontrollere for dette også. Samtidig er avhengig variabel investeringer totalt antall investeringer. Så dette er eneste mulighet for å kontrollere for sektor effekter, derfor er det sterkt behov for en slik variabel. Vi estimerer at Norske investeringer i stor grad har blitt lokalisert i land med større del av økonomien sin relatert til

oljeindustrien. De siste variablene her, skal alle være ulike på må de økonomiske insentivene og de er alle hentet fra World Development Index.¹⁰

6.2.8 Økonomisk frihet

I frykt for å mette modellen, så vil jeg i ettertid kjøre en robusthetstest med en annen modell for godt styresett. Kontroll for korrupsjon, er i utgangspunktet en modell med god validitet og rot i teorien. Likevel er den en meget subjektiv modell målt på preferanser, så det blir for å kontrollere for andre stabilitets effekten, med å bruke gjennomsnittsindeksen til Economic freedom Index (Ecfree) for å ha en mer robust mål for dette. Dette er data fra Fraser Institute og har god reliabilitet som mål på institusjonell kvalitet, ettersom det er nøye innsamlede data som blir vurdert for å lage indexen. Ecfree er en skala fra 1 til 10 som baserer seg på et gjennomsnitt for ulike mål for størrelsen på offentlig sektor, struktur på legalsystemet, hvor regulert økonomien er, hvor fritt man kan handle internasjonalt. Den omfavner mange faktorer som alle er relevante sunnheten til et styresett. Men i all hovedsak strekker seg mot de økonomiske faktorene. Ettersom det er en gjennomsnittsvariabel av flere sentrale faktorer så er dette et valid mål for helheten til den institusjonelle kvaliteten. Siden det kun er en 1 til 10 skala vil ikke noen uteliggere trekke opp for mye. Ecfree har 2106 observasjoner med et gjennomsnitt på 6,75. Vi forventer her også en eventuell positiv sammenheng.¹¹

6.2.9 OECD

Det er også inkludert en dummy-variabel for alle land som er med i OECD. Som nevnt tidligere så er det vanlig å investere i land som er likt en selv. Det finnes flere måte man kunne kontrollert for dette, G20, EU, eller bare Europa, valget falt likevel her på OECD-landene. Dette er 35 land, og dermed får jeg en dummy over 10% av antall stater totalt, slik at det er mulig å gjøre den substansielt i en multippel regresjonsmodell (Ringdal 2007:400).¹² En slik dummy er kan være viktig å inkludere ettersom det kan forklare mye mer, slik vil vi unngå overestimeringer. Enkelte politisk økonomi studier kontrollerer ikke for slike naturlige handelspartnere, ette kan føre til overestimeringer av enkelte variabler (OECD 2002, Kolstad

---

¹⁰ <http://data.worldbank.org/data-catalog/world-development-indicators>

¹¹ <https://www.fraserinstitute.org/economic-freedom/dataset>

¹² <http://www.oecd.org/about/membersandpartners/>

og Wüig 2012, Franzese og Hayes 2007). Dermed er det substansielt viktig, å se hvor mye dette betyr for de andre variablene.

6.2.10 Årlige svingninger.

Siste variabel er en Årsvariabel (Year). Her dannes det en ekstra dummy for hvert år i hele panelet. Dette er for å fange opp trender som påvirker hele datasettet. Dette er for å øke validiteten til funnene med å kontrollere for en uavhengig faktor som kan påvirke den årsakssammenhengene til resten av de uavhengige variablene. Dermed vil denne kunne fange opp nasjonale og internasjonale trender som ville ført til at vi muligens ville dra slutninger som ikke var sanne. Slike trender kommer uansett i en tidsserie over ett vist T , og således må dette kontrolleres for.

7.0 Stegvisе modeller

For denne delen av oppgaven så vil jeg presentere en gradvis påbygning av de uavhengige variablene, hvor vi velger å se på effekten av hver enkelt mål for hva vi mener er gode mål på om bedrifter investerer moralsk. Første er demokrati dummyen, andre er målet for menneskerettighetsbrudd, før siste er et korrupsjon mål. Modellene blir presentert i 4 rader, hvor de to første er uten en kontroll for OECD-land, mens de siste to har det.

Første er Newy West og andre er en regresjon med Driscoll-kray standardfeil og skal i teorien kunne fange opp effekten på enheter med område effekter. Som vi har sett, har begge sine fordeler, og dermed mener jeg at det er forskningsgunstig. En annen utfordring er at problemer med å estimere modellene korrekt, gjør at man kan få problemer med type 1 og type 2 feil. Type 1 feil er å forkaste en sann nullhypotese. Den bestemmes som oftest utefra signifikansnivået. I denne oppgaven vil det bli markert om variabler er på 1, 5 eller 10% nivå. Oftest er 5% nivået man bruker i samfunnsfagene, men i enkelte caser, kan det være lurt å se på de som ligger mellom 5 og 10%, de kan si noe om trender, og muligens er det bare en smal multikollinearitet som ikke blir fanget opp som er den utløsende faktoren (Ringdal 2007:288). Det vil bli opp til leseren selv om de ønsker å akseptere et 10% nivå. Etttersom det kan være en mellom liggende effekt som trekker effekten litt opp eller litt ned, kan dette være av interesse, derfor er det enda viktigere å se på endringer i begge modeller og tolke dem substansielt før man forkaster en nullhypotese.

Type 2 feil er å beholde en falsk nullhypotese. Har man for høyt signifikansnivå er dette et problem, man ser også utfordringer med utvalgsstørrelsen, med et gitt signifikansnivå øker teststyrken med utvalget. Dermed ser vi at i store utvalg kan selv en svak sammenheng gi forkasting, mens bare sterke sammenhenger gir forkastning i et lite utvalg (Ringdal 2007:288)

7.1 Analyser

Som vist ovenfor har vi klare brudd for forutsetningene for å kunne gjøre en vanlig OLS regresjon. Dette er selv om modellene er godt nok spesifiserte. Newey west og XTSCC skal løse redusere problemene med samtlige utfordringer på en tilfredsstillende måte, og dermed

Modell 1

Dep.var = Infdi pc	(1) NW	(2) SCC	(3) NW	(4) SCC
Demokrati (1/0)	4.06*** (0.41)	3.96*** (0.40)	1.70*** (0.42)	1.61*** (0.33)
Inflation	-0.00 (0.01)	-0.00 (0.01)	0.01 (0.01)	0.01** (0.00)
lnGNIPPP	0.86*** (0.09)	0.86*** (0.11)	0.49*** (0.08)	0.49*** (0.09)
Oilrents	0.05*** (0.02)	0.05*** (0.01)	0.07*** (0.02)	0.06*** (0.01)
GNIGrowth	0.02 (0.03)	0.01 (0.03)	0.05** (0.03)	0.05* (0.03)
Year	0.02 (0.03)	0.04* (0.02)	0.04 (0.03)	0.06*** (0.02)
Oecd			8.02*** (0.41)	8.08*** (0.19)
Constant	-53.02 (69.56)	-99.77** (39.28)	-95.55 (62.35)	-140.97*** (35.76)
Observations	2,400	2,552	2,400	2,552
R-squared		0.230		0.378
Number of groups		152		152

Standard errors in parentheses

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

7.2 Analyse Modell 1: Demokrati

Modell 1 blir kjørt med Demokrati som hoved uavhengig variabel som mål for moralske investeringer. I de to radene til venstre ser vi modellen uten en OECD-dummy. Helt til venstre er kolonnen for Newey West modellen, og nest til venstre er Driscoll-Kraay. Vi ser at Demokrati er positive og signifikante på 1% nivå i begge. Både koeffisientene og standardavviket er veldig nære hverandre. Inflasjon var svak negativ, men ikke signifikant. Vi ser at den logaritmiske transformasjonen på GNIPPP og Oljeinntekter som del av økonomien er positivt og signifikant på 1%. GNIgrowth var positiv, men ikke signifikant. De årlige svingningene ser vi har en svak positiv effekt, men den er bare signifikant i Driscoll-Kraay modellen på 10% nivå

I de to radene til høyre ser vi effekten hvor vi kontrollerer for OECD, dette er fordi vi vet at vi investerer i land som er like oss, eller i nærheten av oss. Vi ser at effekten av denne variabelen er stor, og således ville modellen blitt overestimert om ikke denne kom med. Her viser vi altså at tidligere forskning kan ha store feil, om de ikke inkluderer dette, som både

Kolstad og Wiig (2012), Franzese og Hayes (2007) påpekte. Effekten av demokrati blir vesentlig mindre i begge modellene, men fortsatt signifikant på 1% nivå. Vi ser og at koeffisientene og standard feilen i XTSCC er lavere enn i Newey. Inflasjon får nå en positiv effekt FDI, denne er signifikant på 5% nivå i Driscoll-Kray. Inflasjon får en positiv effekt på FDI, og denne er signifikant 5% nivå i Driscoll-Kray. Effekten av GNIPPP blir mindre, men er fortsatt signifikant på 1% nivå. I begge modellene ser vi en økning i effekten til oljeinntekter, samtidig som den er signifikant. GNIgrowth blir signifikant på 5% nivå i Newey og 10% nivå i Driscoll-Kray. Inflasjon får en effekt på 5% nivå i Driscoll-Kray. Driscoll-Kray fanger også opp en positiv effekt av årlige svingninger her, som er signifikant på 5% nivå. Det store her er effekten til OECD land, denne er meget sterk, og signifikant.

For å kunne si noe substansielt om effekten av demokrati, kan vi gange koeffisienten til en variabel (X), med et standardavvik av samme X, før vi dividerer med standardavviket til avhengig variabel Y, for å si noe om den reelle effekten av å gå opp ett nivå i skalaen X er målt i, for Demokrati er dette (0/1). Da tar man :

$$1 * 3.96 / 6.75 = 0.59. (1)$$

Hvis man går fra ikke demokrati til demokrati, vil man i snitt får 59% mer av et standardavvik av FDI per person. Som var variabelen som ble generert av bare totalte investeringer dividert på befolkningen. Etersom verdiene her er små, og må ganges opp med populasjonen igjen for hvert land for å kunne tolkes substansielt, holder det med å vise prosentmessig endring. Hvis vi kjører dette regnestykket igjen, med koeffesienten til Driscoll-Kray kontrollert for OECD, blir den slik:

$$1 * 1.61 / 0.67 = 0.24. (2)$$

Så selv utenom OECD-land ser vi at demokratiske stater i snitt får 24% mer av et standardavvik av FDI per person enn ikke demokratier.

Modell 2

Dep.var = Infdiipc	(1) NW	(2) SCC	(3) NW	(4) SCC
pts_a	-0.95*** (0.18)	-0.96*** (0.12)	-0.23 (0.17)	-0.22*** (0.07)
Inflation	-0.00 (0.01)	-0.00 (0.01)	0.01 (0.01)	0.01*** (0.00)
lnGNIPPP	1.00*** (0.10)	0.96*** (0.10)	0.56*** (0.09)	0.52*** (0.08)
Oilrents	0.01 (0.02)	0.01 (0.01)	0.05*** (0.02)	0.05*** (0.00)
GNIgrowth	0.01 (0.03)	0.00 (0.02)	0.04* (0.03)	0.04* (0.02)
Year	0.42 (0.40)	0.08*** (0.03)	0.61* (0.35)	0.09*** (0.02)
Oecd			8.38*** (0.41)	8.49*** (0.35)
Constant	-16.95*** (1.23)	-169.70*** (51.24)	-17.07*** (1.06)	-204.03*** (43.97)
Observations	2,108	2,256	2,108	2,256
R-squared		0.175		0.353
Number of groups		159		159

Standard errors in parentheses

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

7.3 Analyse av modell 2: Politisk terror.

Modell 2 forteller en lignende historie, her har vi med Amnestys Political terror skala. Samme som i modell 1 så har vi 4 kolonner, med Newey til venstre, og Driscoll-Kraay til høyre.

Kolonnene til høyre er hvor vi kontrollerer for OECD. I både Newey og Driscoll-Kraay ser vi en sterk negativ sammenheng og signifikante funn på 1% nivå. Vi ser her at FDI i større grad er avers mot lokasjon med politisk terror. Inflasjon er negativ, men ikke signifikant i noen av modellene. lnGNIPPP har en sterk positiv effekt her, som er signifikant på 1% nivå, i begge modellene. I modell 2 derimot ser vi at oilrents ikke er signifikant her. Det er heller ingen signifikant effekt av GNIgrowth, men årlig effekt ser vi er positiv på 1% nivå her.

Inkluderer OECD variabelen endres koeffisientene til Politisk terror sterkt. Effekten blir lavere og standardfeilen mindre. Den er fortsatt negativ og signifikant i Driscoll-Kraay, men det er ingen signifikante funn i Newey etter OECD ble lagt inn. lnGNIPP er fortsatt signifikant i begge modellene, og positivt korrelert med økt FDI Etter det ble kontrollert for OECD fikk Oilrents en sterkere effekt og ble signifikant helt ned på 1% nivå, GNIPPgrowth ble signifikant på 10% nivå i Driscoll-Kraay og i Newey, samtidig som effekten av

koefesienten ble større. Inflasjon fikk en signifikant effekt i Driscoll-Kray. Vi ser også at årlige effekter får en sterkere effekt etter at OECD ble lagt inn, nå også signifikant på 10% i Newey modellen.

Vi kan se på den reelle effekten av Politisk Terror på samme måte som vi så på demokrati. Hvis vi tar koefesienten for Politisk terror, multipliserer den med ett standardavvik, før vi dividerer dette med et standardavvik av lnfdipc, så vil vi se cirka hvor mye mindre FDI per person man får hvis den politiske Terroren øker med ett standardavvik. -

$$-0.96 * 1.118 = -1.1, -1.1 / 6.65 = -0.16. \quad (3)$$

Vi ser at en økning i politisk terror med ett standardavvik reduserer da FDI med ca 16 % av et standardavvik av FDI per person. Hvis vi gjør samme stykke med koefesienten i XTSCC med OECD inkludert, blir det slik

$$-.22 * 1.118 = -0.245. -0.245 / 6.75 = -0.03 \quad (4)$$

Det vil si at utenfor OECD land, reduserer da FDI med ca 3 % av et standardavvik av FDI per person hvis man øker den politiske terroren i landet med ett standardavvik.

Modell 3

Dep.var = Infdi pc	(1) NW	(2) SCC	(3) NW	(4) SCC
Controll of Corruption	2.45*** (0.15)	2.46*** (0.23)	1.36*** (0.18)	1.38*** (0.28)
Inflation	0.01 (0.01)	0.01* (0.00)	0.01 (0.01)	0.01** (0.00)
lnGNIPPP	0.55*** (0.07)	0.52*** (0.03)	0.42*** (0.07)	0.39*** (0.04)
Oilrents	0.01 (0.02)	0.01 (0.01)	0.03* (0.02)	0.03*** (0.01)
GNIgrowth	0.06* (0.03)	0.06 (0.04)	0.09** (0.03)	0.08* (0.04)
Year	0.14*** (0.03)	0.16*** (0.03)	0.10*** (0.03)	0.13*** (0.03)
Oecd			5.85*** (0.45)	5.88*** (0.67)
Constant	-22.11*** (0.81)	-344.56*** (66.43)	-19.24*** (0.78)	-283.12*** (51.00)
Observations	2,079	2,209	2,079	2,209
R-squared		0.305		0.379
Number of groups		130		130

Standard errors in parentheses

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

7.4 Analyse av Modell 3: Kontroll for Korrupsjon

Modell 3 bruker vi kontroll for korrupsjon som hoved uavhengig variabel. Samme som de forrige 2 modellene, har vi kontroll for OECD med i de to kolonnene til høyre bare. Effekten av kontroll på korrupsjon her er positiv og signifikant på 1% nivå, det er som forventet av FDI unngår korrupsjon. Her ser vi for første gang at inflasjon kan få positive og signifikante funn, men kun på 10% nivå i Driscoll-Kray. lnGNIPPP er positiv og signifikant på 1% nivå også her. Oilrents er positive, men ikke signifikante i noen av modellene. GNIgrowth er positiv, men bare signifikant i Newey-west på 10% nivå. Årlige effekter har en sterk positiv effekt her, i begge modellene som er signifikant på 1% nivå.

Kontroll for korrupsjon er også positiv og sterkt signifikant etter man kontrollerte for OECD, men igjen, effekten blir mye svakere, samme som i modell 1 og modell 2. LnGNIPPP er også her positivt korrelert og statistisk signifikant i alle 4 modellene, effekten redusere noe

da etter OECD ble inkludert. I Driscoll-Kray modellen blir inflasjon positivt korrelert med FDI og statistisk signifikant på 5% nivå, mens den var på 10% nivå uten OECD. Oljeinntekter blir positivt når OECD ble lagt inn. Vi ser at fra koeffisientene øker litt samtidig som den nå ble signifikant på 10% i Newey, og 1% i Driscoll-Kray modellen. Årlige svingninger er positivt korrelert og statistisk signifikant i alle modeller, men også her minster effekten etter man kontrollerer for OECD.

Hvis vi nå tar koeffisientene for kontroll for korrupsjon og ganger den med sitt eget standardavvik:

$$2.46 * 1.22 = 3.00, 3 / 6.75 = 0.44 \quad (5)$$

Vi ser altså her at for hvert standardavvik med kontroll for korrupsjon man går opp i kvalitet, får man 44% av et standardavvik av FDI mer per person . Kontrollert for OECD:

$$1.37 * 1.22 = 1.67, 1.67 / 6.67 = 0.24 \quad (6)$$

Kontrollert for OECD faller dette tallet til 24% økning av et standardavvik av FDI per person, for hvert standardavvik økning i kontroll for korrupsjon.

8.0 Testing og utbedring av modellene

Alle de tre forskjellige målene for moralsk entreprenørskap viste seg positive og signifikante for å være mottakere av norsk FDI: For å forklare veien videre, vil det først bli gjennomført robusthetstester for disse funnene før vi setter det sammen til en større modell. Dermed kan vi ved funn fra både de stegvise og den endelige modellen begynne å generalisere funn som vi føler det er dekning for teoretisk, så vel som statistisk.

8.1 Robusthetstester

Før modellen blir endelig, er det viktig å gjennomføre enkle robusthetssjekker av modellen (Hancke 2009:89). Dette er for å sikre at den har strukturell validitet, om koeffisientene er robuste, og om modellen generelt er realistisk, vi kan også se om endringer av en variabel fører til store endringer i modellen.

Vi kan starte med å gjennomføre et par statistiske tester for å identifisere betydningsfullhet blant enhetene i utvalget, og som kan kjøres etter at vi har estimert regresjonsmodellen. Vi bruker Cooks D for å måle betydningsfullhet blant enhetene i utvalget (Mehmetoglu og Jakobsen 2016:155). For å beregne og studere Cooks D, en regel her er å dividere 4 med antall Observasjoner, $4/6088$ observasjoner gav oss en parameter verdi på 0.000657. Her så vi at det var 164 betydningsfulle caser. Vi har dermed ca 2.7% betydningsfulle caser, det er ganske lav, samtidig viste en gjennomgang av datamatriksen at det ikke var noen store mønstre. Dette kan fort være fordi at enkelte investeringer er ofte store initialinvesteringer og dermed kan de muligens ende opp som betydningsfulle caser. Logaritmisk transformasjon skal i utgangspunktet også løse flere problemer på en mer realistisk måte enn å eliminere betydningsfulle enheter (Mehmetoglu og Jakobsen 2016:329). Logaritmisk transformasjon reduserer problemet med skjeve residualer og ekstremverdier som påvirker resultatet, dermed er skal det ikke være validitetsproblemer med denne modellen fra dette synspunktet.

En annen test er DFBETA, her tester vi påvirkningen av de individuelle regresjonsparameterne. Vi ser altså etter effekter på av en individuell case på en individuell regresjon

(Mehmetoglu og Jakobsen 2016:154). Får se etter caser med store verdier i datamatriksen, for å finne den kritiske verdien her, tar man å dividerer 2 på kvadratroten av N for å få sin parameterverdi, dette gir oss tallet 0.0256. Her ser vi at det er 61 caser med en DFBETA verdi over dette. En intuitiv gjennomgang av disse casene viste ikke en mønster eller trend, da forskjellige land stort sett var representert. Muligens kan dette være slike effekter som skaper den årlige svingen vi har sett som er en trend i samtlige modeller. Alternativt vil store enkelte investeringer ett år slå ut som en slik case. Samtidig krever det en sterk teoretisk og praktisk grunn for å droppe variabler fra modellen (Ringdal 2007:233). Jeg ser ingen praktisk forankret grunn til å endre caser. For en ekstra robusthetstest så kan jeg prøve ut alternative variabler som også er valide for målene. Jeg er også redd for å skape Bias i oppgaven når jeg ikke ser klare kandidater som kan elimineres, dermed lar jeg alle caser og år stå med videre (Skog 2013:109).

Korrupsjon ble tatt med i modellene fordi det var et begrep som har blitt dekket i et stort omfang av litteraturen, likevel er det som sagt basert på persepsjoner, og således kan man argumentere for at det er noe uklart begrep. Hvis vi bytter ut dette med summen av Economic Freedom index, som et valid mål for godt styresett, så kan vi prøve å estimere en endelig modell. Det kan argumenteres for å Ecfree er en mer klar variabel, ettersom dette er et omfattende samlet mål for integriteten til rettssystemet, offentlige reguleringer, kvaliteten på den økonomisk strukturen. Dette er da en robusthetssjekk for å se om vi får lignende effekter i modell 4, som vi så i kontroll av korrupsjon i modell 3. Variablene har færre N, og således kan det argumenteres for at jeg ofrer reliabilitet for validitet på variablene. Likevel er det et annerledes mål for kvaliteten på styresettet til landet og dermed er det interessant og se om effektene endrer seg, eller om mine tidligere funn i er robuste i møtet med en annen variabel. En utfordring jeg ser er å finne gode alternativer til Demokrati indexen, samtidig så ser jeg ikke for meg at variasjonene her har for mye å si utenom vår dummy-koding av Demokrati og politisk terror skala, i alle fall ikke alternative mål med like god validitet.

9.0 Robust og endelig Modell.

Modell 4 blir da den endelige modellen for analysen. Strukturen av de første modellene ble drevet frem av tidligere funn og teorier, her lå store deler av litteraturen på korrupsjon som et mål for godt styresett. Likevel kan det være mer fruktbart å ha et mer omfattende mål for godt styresett, dermed kan det fungere bedre å kontrollere Economic Freedom Index (Ecfree) sammen med de andre faktorer slik som demokrati og OECD, etter som institusjoner kan være enklere å måle (Knack 2003). Ettersom OECD så ut å gi såpass store utslag, velger jeg å inkludere den i den endelige modellen. Samme med årlige svingninger, denne variabelen så ut å ha en effekt, og ettersom tidsserien min fra 1998 til 2014 går gjennom to store økonomiske nedgangstider, er det substansielt viktig å også kontrollere for dette

Modell 4

Dep.var = lnfdipc	(1) NW	(2) SCC
Dem	0.45 (0.54)	0.45*** (0.15)
pts_a	0.01 (0.20)	0.01 (0.08)
Ecfree	0.60* (0.35)	0.60*** (0.18)
Oecd	7.08*** (0.53)	7.05*** (0.25)
Inflation	0.03 (0.02)	0.03** (0.01)
lnGNIPPP	0.67*** (0.17)	0.68*** (0.09)
Oilrents	0.05* (0.02)	0.05*** (0.01)
GNIgrowth	0.13*** (0.04)	0.13** (0.06)
Year	0.03 (0.04)	0.03 (0.03)
Constant	-76.38 (82.18)	-21.76*** (0.79)
Observations	1,534	1,534
R-squared		0.366
Number of groups		130

Standard errors in parentheses
 *** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

9.1 Diskusjon av funn.

Det mest interessante i modell 4 er at Demokrati og PTS ikke er signifikante funn i Newey modellen til venstre. Samtidig er PTS positivt korrelert i begge modellene, det var ikke forventet. I Driscoll-Kraay derimot er Demokrati signifikant på 1% nivå, men PTS er ikke signifikant i denne modellen heller. I modell 2, så vi at PTS slet med å bli signifikant om man inkluderte OECD, så mulig dette er en svak faktor utenom indre økonomiske kjerne. Vi ser dermed at Demokrati-variabelen kan avdekke problemene til Newey modellen, at den kan slite med å estimere standardavvikene, og således signifikansen korrekt på grunn av kort T. T>15 gjorde at en Newey West modell skulle fungere, men de tok kanskje ikke hensyn til at antall N var såpass stort og det er uforklart varians i mange residualer, vi ser muligens et mer

realistisk standardavvik i Driscoll-Kray modellen på grunn av de kryss-romlige effektene. Dermed virker det som at Norsk FDI i større grad går mot demokratiske stater, selv utenfor OECD i både modell 1 og modell 4. Når vi samtidig kontrollerer for godt styresett (Ecfree), som er signifikant i begge modeller, på 1% i Driscoll-Kray og 10% i Newey, gir dette også mer støtte til demokrati som viktig krav for norsk FDI, ettersom noen vil kunne si de to er for sterkt korrelerte variabler. Disse funnene er helt motsatt av Li og Resnick sine funn, som fant negativ korrelasjon med FDI og Demokrati når man kontrollerte for rettsvesen. Dette er nok en effekt av kommunikasjons, overvåknings og transaksjonskostnader til slike områder kan bli vanskeligere å estimere, og derfor er demokratier fortsatt å foretrekke. Funn viste at demokratier ofte hadde mer inkluderende økonomier, og således er det mulig å kunne selge mer, kjøpe bedre og utnytte alle de horisontale inndelingene sine til sitt fulle her. Samtidig så er dette også et godt funn for hypotesen om Norge moralske investorer. At vi selv utenom vår innerste økonomiske sirkel trekker vi mot det som ofte er ansett som gode regimer, dette så vi både med en korrupsjonsvariabel i modell 3, så vel som Økonomisk frihetsindeksen som robust mål her i modell 4.

Problemet for studiens evne til å generalisere, er at demokrati ikke var signifikant i Newey modellen, selv ikke på et 10% nivå. Dette kan være et tegn på spesifiseringsproblem i dummy-kodingen, at mange gode styresett ble utelukket, men modell 1 gav demokrati gode funn, selv med OECD inkludert. Således virker det som variabelen er et reliabelt mål for demokrati, og at det er effekten av de inkluderte variablene Ecfree, PTS og OECD som trekker ned effekten.

Ecfree representerer på mange måter institusjonell stabilitet, og således ser dette ut til å være en mer forklarende faktor enn PTS. I modell 2 så vi at PTS bare var signifikant i Driscoll-kray når OECD var inkludert, mens i Newey var den ikke signifikant effekt. Ecfree dekker en del av den institusjonelle kvaliteten, og således vil man muligens kunne se for seg noe multikolinaritet, med demokrati og PTS når disse, men når den interne korrelasjons testen ikke viste en overlapp, så ble de inkludert. Dette funnet gir likevel støtte til funnene til både Jensen, Knack, Olsen, North, De Soysa og Jakobsen, som viste at stabile stater som opprettholder rettsprinsipper mottar mer FDI.

Samtidig er det å støtte opp rundt gode institusjoner noe som vi så gikk igjen i norske stortingsmeldinger og NOU'er. Norsk subjektivitet er dermed muligens også lokket av denne ideen om å bygge opp gode institusjoner, for det er i norske interesser, både økonomisk og politisk. Funn viste at stater som mottok FDI hadde en smitteeffekt til land omkring. Således

kan dette strategien være at det å fokusere mest i de gode landene være en bevist strategi for å øke institusjonell standard. Samtidig er det ganske pragmatiske grunner også at man velger å lokalisere FDI i lokasjoner hvor man kan få mest stabile framtidsutsikter, spesielt når vi ser at det globaliserte økonomien gradvis ble mer kapitalintensiv, risikoen vokser rett og slett for FDI. Demokratier hadde ofte bredere markeder som var mer økonomisk frigjorte store horisontalt inndelte firmaer vil da kunne utnytte større andeler av sine kapasiteter til økonomisk fortjeneste, og kan således selge mer i stater med robuste institusjoner.

Selv om PTS ikke var signifikant i modell 4, ser vi at den har en effekt i den stegvise modellen. Dermed kan modell 4 virke overflødig, slik Waltz frykter skal skje, men som nevnt tidligere viste både interne korrelasjonstester, Hausmann og VIF-testen at modellen var godt nok spesifisert. Effekten kan også forklares ved at mye norsk FDI går til områder hvor det er politisk terror. Det er mange store rike land, med viktige markeder som trekker ned denne effekten, de sterke O og I faktorene veier opp for svake L faktorer. Andre lokasjoner som India, Sør-Afrika, Tyrkia, Mexico og Brazil, er demokratier, men sliter med mye intern uro, rett og slett fordi landene er så store. Andre land er ikke demokratier, men samtidig scorer lavt på politisk terror. Dermed har man i enkelte stater en negativ frihet, altså frihet fra en form for tvang inntil du presser en grense som kanskje strider mot landets politikk eller interesser. Hvis motivasjonen er å effektivisere en produksjon eller hente ut ressurser kan man operere, som ofte er meget strømlinjet *modus operandi*, kan dette gå uproblematisk, så lenge denne grensen er klar, produksjon i Kina, og andre Asiatiske land, så vel som oljeindustrien, er eksempler på dette.

Demokrati kan også ha fått en svekkelse ved at vi ser ganske mange ikke demokratier som mottar store mengder FDI. Likevel ser vi tegn til at når man kontrollerer for alt annet, foretrekker norske selskaper demokratier. Med utgangspunkt i demokrati som signifikant på 1% nivå i Driscoll-Kray, så kan vi gjøre følgende regnestykke får å estimere effektene av det. Vi tar koeffesienten til demokrati, og multipliserer den med 1, som er effekten av å gå fra 0 til 1, så dividerer vi den med standardavviket til $\ln fdi_{pc}$.

$$1 * 0.45 / 6.75 = 0.07 \quad (7)$$

Altså får demokratier 7% av et standardavvik av FDI mer per person enn ikke-demokratier, selv utenfor OECD land. Koeffesienten til OECD er 7.08, så hvis vi gjør samme regnestykke her.

$$1 * 7.08 / 6.75 = 1.05 \quad (8)$$

Så her ser vi at OECD land mottar 105% av et standardavvik av FDI mer per person (FDIPC).

Denne effekten er meget sterk. Dette kan vi tolke intuitivt fra grafen i vedlegg 1 også. Så fra globaliseringsdebatten sitt perspektiv, ser vi nok en divergens av økonomiene her. Hvor vi ser at det er i vår innerste økonomiske sirkel hvor det mottas mest.

Med fungerende statlige institusjoner som mål i Ecfree, kan vi også si at igjen skaper klarere funn. Som vi også så Kontroll for korrupsjon gav i stegvise modell 3. FDI ser ut å foretrekke lokasjoner med godt styresett. Med lignende regnestykke som med Demokrati, at hvis vi tar koeffisienten til Ecfree 0.60 og multipliserer den med sitt standard avvik på 0.92.

$$0.60*0.92=0.55, 0,55/6,75=0.08 \quad (9)$$

Vi ser altså at for hvert standardavvik man går opp i skalaen for institusjonell kvalitet, øker man FDI med 8% av et standardavvik av FDI per person (FDIPC). Dette er en sterkere faktor enn demokrati gav, så vi kan se noen av de samme trekkene til Li og Resnick (2003) hvor det er beskyttelse av eiendomsrett og stabilitet som er det viktigste, men dette kan også være noe spesielt med utvalget som gir denne effekten.

Vi ser at effekten av de økonomiske incentiver øker jo flere av faktorene knyttet til demokratier og gode styresett som ble inkludert. Inflasjon er brukt som mål på hvor god helsen til økonomien er over tid, men inflasjon er også et resultat av politikken og ofte pengepolitikken til et land. Inflasjon kan si noe mer om tilliten til en økonomi, og muligens forklare andre typer svingninger. Vi ser at den har en positiv effekt på alle modellene, men kun signifikant i Driscoll-Kray på 5% nivå i modell 4. Dette et funn som er vanskelig å analysere, men det er mulig inflasjonen generelt er høyere og mer ujevn utenfor OECD og demokratier. Det er kun relativt robuste land som klarer å håndtere inflasjon godt. Fra et mer opportunistisk standpunkt, så vet vi at man ofte vil kunne få mer igjen for investeringene om man går inn i en dårlig økonomi med høy inflasjon. Ettersom land med større inflasjon vil ha større ønske om utenlandsk kapital. Samtidig vil man med en sterkere valuta få mer kjøpekraft i det gitte landet. Derfor er det også mulig å se for seg disse lokasjonene vil gi investorene bedre lokasjonsfordeler enn ellers vanlig, og dette kan være en faktor for de som søker effektivisering. Ettersom inflasjon bare er signifikant i Driscoll-Kray modellen, er det også problematisk å generalisere den.

lnGNIPPP er signifikant i på 1% nivå i begge modeller. Fra de stegvise modellene ser vi at koeffisientene har økt i forhold til alle tre modellene. Dette støtter opp rundt teorien om FDI som markedssøkende, altså ønsker seg til steder hvor det er kjøpekraft og kapital. Her kan man både få innskudd til bedriften, selge varer til et markedet og muligens også bidra med FOU. De sentrale motivasjonene til bedrifter blir lettere fulgt opp her, og dette er hoved

argumentet til Coase og internasjonaliseringsteorien. Det interessante her er jo at koeffisientene her har økt til fra de stegvise modellene, noe som kan tyde på at risiko mot fortjeneste virker står mer sentralt utenom. De økonomiske incentivene er helt sentrale for bedrifters overlevelse så dette var å forvente. Vi ser dermed at muligens firmaer setter større krav til lokasjonsfordelene og de økonomiske mulighetene når man kontrollerer for institusjoner.

Høy GNIPPP var korrelert med sosialt kapital som var en annen faktor FDI søkte. Her kan bedrifter ofte få tak i teknologi, utdannet arbeidskraft. Dette er også en argument imot Solow-Swan teorien, når vi ser at norsk FDI i større grad velger å divergere mot rikere økonomier. Dette kan være at utenom demokratier finnes det mange store rike og relativt stabilitet autokratier med en mengde naturressurser. Samtidig så er det økt konkurranse mellom bedrifter noe som gjør at FDI konkurrer mer og dermed vil man få mest ut av lokasjoner med høyere GNIPPP. Økt konkurranse og FOU skaper mulighetene for å ta del i ny teknologisk utvikling. Ny teknologi kan gi nytt marked, enten at man skaper nytt eller at du tar over en annens markedsandel. Det at større andeler av industrien og service-industrien har teknologiske komponenter fører til at eierskaps-spesifikke fordeler linket til horisontale inndelinger kan utnyttes i større grad. Dette gjør at bedrifter på sikt er motivert av muligheten til å selge mer, ved å kjøpe bedre kapasiteter i rikere land.

GNIGrowth er positiv og signifikant på 1% nivå i Newey og 5% i Driscoll-Kray. I likhet med lnGNIPPP så vokser denne også i samtlige modeller etter OECD er inkludert. Fra teorien passer dette med O faktoren som ønsket om å befeste sin stilling i et område som vokser. For å i fremtiden profitere på en økt etterspørsel etter nye produkter og tjenester. Dermed kan firmaene bruke sine Eierskapsfordeler for å trekke nytte av de stadig fremvoksende L fordelene i landet. Samtidig vil økonomisk vekst over tid skape en sentral I fordel, men at man være en faktor i et voksende marked. Dette er et viktig ledd for å kunne utvikle seg videre og således er dette et sterkt I argument. Vi ser land som Kina, Pakistan, Indonesia, Vietnam, Tanzania, Bangladesh mottar mye FDI. Dette er udemokratiske land med politisk terror, fordelene her er at disse er sterkt voksende økonomier, og dette gir dem en sterk lokasjonsfordel, samtidig kan Norge få produsert ting billigere her. Det er sterke motivasjoner for å investere i slike land, dermed kan dette trekke ned effekten til Demokrati og PTS. Selv om sterk økonomisk vekst er noe som ofte var relatert til områder med ustabilitet og usikre framtidsutsikter. Kan de mulige fortjeneste, føre til at bedrifter tar denne sjansen. Vekst skaper sterke I faktorer for å skape globale linker, disse markedene kan bli strategiske

eiendeler som man kan tjene inn på sikt. Strategiene moderne bedrifter utvikler, som verdikjeder, Zero-inventory, og supply-chain management, reduserer ofte risikoen betraktelig. Kapitalen blir mer "footloose", dermed tør de muligens satse på sterkt voksende økonomier, selv i fravær av sterke institusjoner.

Ved en økonomisk vekst antar en bevegelse mot et nytt equilibrium. Bedrifter kan utnytte denne markedssvikten for å øke sin fortjeneste. Hvis vi ser tilbake på entreprenører som arven etter Prometheus, så var dette å skape noe. Norske interesser er å skape gode institusjoner. Samtidig som det virker som en ganske logisk strategi og være med å heve de andre nasjonene sin standard. Ettersom høyere institusjonell standard vil være et miljø norske selskaper kan utnytte sine O fordeler, men vi vet jo også at markedet rår, og således kan mange bare være ute etter en fortjeneste. Tafjord skrev om verdivalg og at man trenger å være god for å få kontakter og opprettholde en profil og et merkevarenavn. Det samme så North, De Soysa og Jakobsen også. Hvis man er en aktør i et nytt marked kan man forme det, ny teknologi skaper nye praksiser. Så det trenger ikke være gjensidig utelukkende og søke økonomisk gevinst og samtidig være en moralsk entreprenør, slik kan man bygge merkevarenavn og bygge globale linker.

Hvis man trekker frem Root sitt argument om FDI som en Institusjonell ordning, med normer og verdier. Så vel som I faktorene fra OLI modellen. Så kan dette også støtte opp den ideen om norske moralske investeringer som et ledd i nasjonsbygging, spesielt når vi så funn fra Cooray, Tamazian og Vadlammanati (2015) Som viste at land rundt, fulgte etter når man så hvilke effekter som tiltrakk seg FDI. Samme viste Pandya (2014), at handling følger handling. Om Norske firmaer investerer, kan det bidra med å være må skape et miljø som fremme godt styresett. Samtidig så vi at ovenfra og ned press på system for å bedre seg sjelden virket. Dermed vil muligens aktiv deltagelse som moralsk ansvarlige, være en måte å påvirke systemet på. Spesielt når FDI sine L faktorer er dynamiske, og fortere kan endre lokasjon, om det skulle skje noe som ikke er i deres interesser.

Det at oljeinntekter er signifikant på henholdsvis 10% i Newey og 1% i XTSCC viser til at dette er ganske robuste funn. Oljesektoren er stor i Norge og står for flere av våre største selskapene på børsen. Ettersom disse investeringene er store, og ofte er ekstremt lokasjonspsesifikke, kan dette trekke ned effektene til demokrati og PTS. Land som Angola, Russland, Azerbajan, Libya og Saudi Arabia mottok mye FDI fra Norge. Olje, gass og LNG sektoren er hvor Norge har sterke eierskapsfordeler ettersom vi er ganske langt fremme med teknologien i de sektorene. Således har vi gode forutsetninger for å kunne få tilgang til de

fleste lokasjonene med olje og gass, ikke bare for å utvinne selv, men også som støtte i form av oljeserviceselskaper. Samtidig må firmaer som er ressursøkende bundet til å gå til der hvor disse ressursene eksisterer. Dette var egentlig ganske forventete funn, også at den var jevnt over den samme i alle modeller. Dette tyder på at lokasjonsfordelene til land med oljeinntekter er såpass sterke at disse investeringene kommer hit, uavhengig av styresett eller økonomisk frihet. Oljeselskapene fører således en *modus operandi* som er mindre påvirket av problemene ved slike lokasjoner. En svakhet her er at dataene er totalt og ikke per sektor, utenom oljen er det derfor mulig vi ville sett en sterkere effekt av Demokrati og negativ PTS. Debatten da blir jo om dette igjen er meningsfullt i debatten om vi er moralske entreprenører, det å gi oljesektoren frislipp på moralske begrensninger fordi de skaper såpass mye fortjenester for oss. Likevel er Oljeinvesteringer en typisk utvinnings-industri, felles for denne er at den kan lettere komme unna, ettersom den bare er et av flere ledd i en horisontalt inndelt produksjonslinje. Slike industrier er ikke like følsomme for dårlige institusjoner og fravær av demokrati.

De årlige svingningene ser ikke ut til å ha noen effekt i siste modellen er ikke signifikant på noen av metodene, dette er også noe rart ettersom det ville gitt teoretisk mening. Det er mulig at forklaringskraften av de institusjonelle og de økonomiske incentivene dekker opp for de samme svingningene. For eksempel vil gode styresett muligens takle kriser bedre og således være bedre lokasjoner.

Problemer med modell 4 er at Adjusted R2 er ikke blitt vesentlig høyere, og vi ser at den er litt lavere enn både modell 1 og modell 3. Dermed ser vi at demokrati og korrupsjon er faktorer som forklarer mye i variansen i norsk FDI. R2 er et enkelt og intuitiv mål på hvor godt den lineære modellen passer et sett med observasjoner. R2 vil straffe oss for å legge til ekstra forklaringsvariabler i modellen som ikke passer modellen. I modellen er det OECD som er den store drivkraften bak R2 alle andre variabler ser ut til å trekke effekten opp 1-2%, Den uforklarte variansen er dermed jevn i samtlige modeller, og den blir ikke stort forbedret, annet enn for Modell 2. Modell 3, med bare korrupsjon hadde størst R2, og i modell 4, så vi at det var Ecfree som var den store drivkraften her. Dermed legger dette tyngde på argumentet om at norske direkte investeringer er moralske av seg. R2 konvergerer rundt dette, samtidig som modellene er robuste i forhold til flere variabler og spesifiseringstester.

10 Oppsummering og konklusjon.

Globaliseringsdebatten vil fortsette, jo mindre verden blir og jo flere bedrifter som internasjonaltiserer seg, jo flere aspekter av menneskers liv kommer til å bli påvirket, hvis det i det hele tatt er mulig å bli påvirket mer. Den store andelen med voksende FDI til utlandet og utviklingsland kommer til å hive ved på bålet i debatten om at multinasjonale selskaper er negativt for utviklingsland. Motstandere av globaliseringen ser på bedrifter som rene opportuniste, i samme grad som Madonna beskriver sitt valg av menn i *Material Girl*, hvor hun synger "Cause the boy with the cold hard cash, is always Mister Right!". Synet her er jo at kapitaløkningen er så sterk at den er en rent utnyttende kraft. I denne oppgaven derimot har vi funnet at det er en vesentlig mer nyansert bilde av bedrifter her. Teorien om Norge som moralske investorer ser dermed ut gjennom 4 ulike modeller til å være noe som er viktig for norske bedrifter. Modell 4, så ut til å bekrefte det samme som modell 1 og 3. Problemet med Politisk terror-skalaen er at den kan ha blitt offer for en svak multikollisjon samtidig som vi så mye FDI gikk til land med politisk terror. Vi så anti-globalistene argumenterte for at det var slike effekter FDI ville ha på statene. Likevel har de ulike modellene vist nok empirisk grunnlag til å kunne trekke konklusjonen om at motsatte ser ut til å være tilfelle for norsk FDI.

Demokrati, og gode institusjoner var viktige selv utenfor OECD-kjernen. Hvor vi så henholdsvis at demokratier fikk 7% mer av et standardavvik av FDI per person, enn ikke-demokratier. Vi så at stater som gikk ett standardavvik opp i institusjonell kvalitet fikk ca 9% mer av et standardavvik av FDI per person. Dermed ser vi en trend her, Norge ser ut som moralsk entreprenør i samtlige modeller, og med 2 ulike mål for institusjonell kvalitet.

OLI modellen viste oss at tre faktorer måtte være tilstede, i litteraturoversikten så vi at O-faktorer inkluderte merkevarenavn, L-faktorer var landet institusjonell kvalitet, og at I-faktorer kunne være en institusjonell ordning, som innebar normer og verdier til investorene. Så litteraturen var full av empiri om hvorfor man velger å være moralsk entreprenør, om man så på investeringer som noe mer enn kun et forventet fortjeneste bilde. Vi så at målet for den moralske entreprenøren stod sterkt i samtlige stegvise modeller. Både med og uten OECD kontroll variablene. Når modell 4 kom på plass, hvor samtlige variablene for å forklare et godt styresett ble inkludert, så vi at betydningen av en del av LNGIPPP, Inflasjon, GNI-growth og Oilrents variablene ble sterkere. Dette antyder jo at økonomiske faktorer fortsatt er sentrale faktorer, bedriftene må jo ha fortjeneste for å eksistere. Det så vi også fra OLI modellen, at

bedrifter søker kapital, markeder, og muligheter til å utnytte sine kapasiteter i størst mulig grad. I denne oppgaven har vi vist at dette er helt klart casen. Oljerike og sterkt voksende økonomier mottak mye FDI, selv om de var udemokratiske og hadde politisk Terror. Dette kan bli drevet frem av oljesektoren og andre utvinningsindustrier, som ofte ikke kan velge å vrake lokasjoner i samme grad som vanlig produksjon eller serviceindustrier. Dette har muligens også trukket ned effekten av demokrati, Ecfree og Politisk terror variablene, ettersom vi så mange land med slike ressurser også hadde relativt dårlig styresett. Dermed har motstanderne av globalisering og FDI sikkert en bedre sak når det gjelder denne sektoren her.

En intuitiv gjennomgang av datamatriksen også, viste at mye norsk FDI gikk til land som lå i sjiktet midt mellom demokrati og ikke demokratier. Indonesia, Thailand, Ungarn, Ukraina var land som hadde enkelte observasjoner som demokrati og som ikke demokrati, dermed så kan effekten av demokrati ha blitt trukket ned av slike caser, som egentlig det vil være moralsk å støtte opp rundt slike stater som er på vei til å utvikle bedre og mer solide institusjoner.

Videre forskning burde dermed se etter FDI fordelt på sektor for å kunne se etter andre typer fordelinger. Det kan også være interessant og se om andre skandinaviske land følger en lignende trend. Samtidig kan andre mål på institusjoner eller økonomiske insentiver være spennende og se gi andre resultater. Kanskje spesielt andre mål for politisk terror. Globaliseringsdebatten er langt fra over, og det er viktig med innsikt i hvordan aktørenes handlinger for å få større innsikt i hvordan globaliseringen verden.

11. Litteraturliste.

- Abed, George T. og Sanjeev Gupta (2002) "The Economics of Corruption: an overview." I George T. Abed og Sanjeev Gupta. *Governance, Corruption and Economic Performance*, 1-19. International Monetary Fund, Washington D.C.
- Acemoglu, Daron og James A. Robinson (2013) *Why Nation Fail*. London, Profile Books LTD.
- Alfaro, Laura (2005) Foreign Direct Investments, HBS note: 9-703-018, Harvard Business School: Massachusetts.
- Andrews, Donald og Christopher Monahan (1992) "An Improved Heteroskedasticity and Autocorrelation Consistent Covariance Matrix Estimator." *Econometrica* Vol. 60, No. 4 (Jul., 1992). 953-966
- Asmussen, Christian, Gabrel Benito og Bent Petersen (2009) "Organizing foreign market activities: From entry mode choice to configuration decisions." *International Business Review* Volume 18, Issue 2, April 2009, 145–155
- Bartlett, Christopher og Sumantra Ghoshal (1987) "Managing across Borders, the transnational solution." *Harvard Business School Press*, 1989.
- Beck, Nathaniel og Jonathan Katz (1995) "What to do (and not to do) with Time-Series Cross-Section Data." *The American Political Science Review* Vol. 89, No. 3 (Sep., 1995), pp. 634-647
- Begg, David, Gianluigi Vernasca, Stanley Fisher, Rudiger Dornbusch (2014) *Economics*. New York, McGraw Hill.
- Bellak Christian og Markus Leibrecht (2008) "Corporate income taxation in central and Eastern European countries" I John H. Dunning og Philippe Gugler (red.) *Foreign direct investment, location and competitiveness*, 133-159. Oxford: Elsevier jai
- Benito, Gabriel (2015) "Why and how Motives (still) matter." *Multinational Business Review* April 2015
- Besley, Timothy og Torsten Persson (2011) *Pillars of Prosperity*. New Jersey, Princeton University Press.
- Bremmer, Ian og Preston Keat (2009) *The Fat Tail*. Oxford, University press.
- Bremmer, Ian (2005). 'Managing Risk In an Unstable World'. *Harvard Business Review* 82(6): 51–60. [10]
- Brunsson, Nils. & Olsen, Johan P. (1997). The reforming organization. Bergen: Fagbokforlaget.
- Buckley, Peter J. og Ghauri N. Pervez (2015) *International Business Strategy: Theory and Practice*, Routledge New York.
- Buckley, Peter J. (2009) "Internalisation thinking, from the multinational enterprise to the global factory" *International Business Review* Vol. 18, No. 3, 2009, 224-235.

- Buckley, P.J. og Casson, M.C. (1976), *The Future of the Multinational Enterprise*. Macmillan, London
- Buckman, Greg (2004) *Globalization, Tame it, or Scrap it!*. New York, Zen books.
- Casson, Mark, Ken Dark og Mohamed Azzim Gulamhussen (2008) "Multinational Enterprise, Imperialism and the Knowledge-driven state" I John H- Dunning og Philippe Gugler (red.) *Foreign Direct Investment, Location and Competitiveness*, 3-29. Oxford, Elsevier, EIBA.
- Chand, Sheetal K. og Karl O. Moene (2002) "Controlling Fiscal Corruption" I George T. Abel og Sanjeev Gupta (red.). *Governance, Corruption and Economic Performance*, 89-111.
- Christophersen, Knut-Andreas (2013) *Introduksjon til statistisk analyse. Regresjonsbaserte metoder og anvendelse*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Coase, Ronald (1937) "The nature of the firm" *Economica, New Series*, Vol. 4, No. 16. (Nov., 1937), pp. 386-405.
- Cooray, Arusha, Artur Tamazian og Krishna Chaitanya Vadlamannati (2015) What Drives FDI Policy Liberalization: An Empirical Investigation". *Regional Science and Urban Economics*, 49(November), 179-189
- Cuervo-Cazurra, A. (2011) "Selecting the country in which to start internationalization: The non-sequential internationalization argument." *Journal of World Business*, 46(4): 426-437
- Cuervo-Cazurra, A. Narula, R. og Un, C. A. (2015) "Internationalization motives: sell more, buy better, upgrade and escape." *Multinational Business Review*, 23 (1). 25-35
- Cuervo-Cazurra, A. og Narula, R. (2015) A set of motives to unite them all? *Multinational Business Review*, 23 (1). 2-14
- De Soysa, Indra, (2003) *Globalization and Development: Theory old and new*. London: Routledge, Taylor & Francis group
- Decreuse, Bruno og Paul Maarek (2015) "FDI and labour share in Developing Countries: A Theory, and some evidence." *Annals of Economics and Statistics* No. 119/120, SPECIAL ISSUE ON HEALTH AND LABOUR ECONOMICS (December 2015), 289-319
- De Haan, Job og Masaru Yamamoto (1999) "Zero Inventory management; facts or Fiction." *International journal of production economics*, 59 (1999) 65-67.
- Devereux Michael P. Ben Lockwood og Micheala Redoano (2008) "Do countries compete over corporate tax rates?" *Journal of Public Economics Volume 92, Issues 5-6, June 2008, 1210-1235*
- Dunning, J. H. (1993), *Multinational Enterprises and the Global Economy*, Addison-Wesley, Harlow.
- Dunning, John (2000) "The eclectic paradigm as an envelope for economic and business theories of MNE activity." *International Business Review*, Volume 9, Issue 2, April 2000, 163-190
- Dunning, John H, og Rajneesh Narula (2008) *Multinationals and industrial Competitiveness, a New Agenda*. Cheltenham, MPG books LTD.

- Dunning og Lunnan (2008) *Multinatioanal Enterprises and the global Economy*, Cheltenham, MPG books LTD:
- Eastery, William (2006) *The White Man's Burden*. New York, Oxford University Press.
- Easterly, William og Claudia Williamson (2011) "Rhetoric versus Reality: The Best and Worst of Aid Agency Practices." *World Development*, Volume 39, Issue 11, November 2011, 1930–1949
- Egeland, Jan (1984) "Focus on: Human rights –Ineffective Big states, Potent Small Ones" ISSN 0022-3433 *Journal of Peace Research*, Vol 21, NO 3, 1984.
- Engelstad, Fredrik. Ekberg, Espen. Gulbransen, Trygve. Vatnaland, Jon.(2003). *Næringslivet mellom marked og politikk. Makt og demokratiutredningen*. Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Eurasia Group (2016) *Top Risk 2016*, Hentet den 29.11.2016 fra: <https://www.eurasiagroup.net/issues/Top-Risks-2016>
- Evelyn, Friedel (2014)"Price Elasticity" *Schriften zu Marketing und Handel, Volume 16 : Price Elasticity : Researchon Magnitude and Determinants Pl academic reaserch*.
- Frank, Andre Gunder (1969) "The Development of Underdevelopment" In Mitchell A. and John T Passe-Smith: *Development and Underveleopment*, 283-294. London: Lynne Rienner Publisher
- Franzese, Robert J. og Jude Hays (2007) *Spatial Econometric Models of Cross-Sectional Interdependence in Political Science Panel and Time-Series-Cross-Section Data*. Oxford University Press
- Grünfeld, Leo (2004) "The Inferior Performance of State Owned Enterprises: Is it Due to Ownership or Market Structure?" *NUPI Working Paper No. 663*
- Grøgaard, B. og Verbeke, A. (2012), "Twenty key hypotheses that make internalization theory the general theory of international strategic management", in A. Verbeke and H. Merchant (eds.), *Handbook of Research in International Strategic Management*, Edward Elgar, Cheltenham,7-30
- Grøgaard, Birgitte Gioia, Carmine; Benito, Gabriel R G (2013) " An Empirical Investigation of the Role of Industry Factors in the Internationalization Patterns of Firms." *International Studies of Management and Organisation* 2013 ;Volume 43.(1). 81-100
- Hancke, Bob (2009) *Intelligent research design*. Oxford, Oxford University Press.
- Hashai, Niron. Christian Asmussen. , Gabriel Benito og Bent Petersen (2010) "Technological Knowledge Intensity and Entry Mode Diversity". *Management International Review* 2010 ;Volume 50.(6) 659-681
- Heidenreich, Stefan, Alexander Mohr og Jonas Puck (2015) "Political strategies, entrepreneurial overconfidence and foreign direct investment in developing countries." *Journal of World Business* Volume 50, Issue 4, October 2015, 793–803
- Hoechle, Daniel (2007) "Robust Standard Errors for Panel Regressions with Cross- Sectional Dependence." *The Stata Journal*.

- Hveem, Helge (2009). Norske utenlandsinvesteringer og norsk (utenriks)politikk: dårlig forbindelse? *Internasjonal Politikk*. Årgang 67. Nr. 381- 412.
- Hymer, Stephen (1976) *The international operations of national firms: a study of direct foreign investment*. Detroit, MIT Press
- Ingebritsen, Christine (2008) "Norm Entrepenours, Scandinavias role in Worlds Politics." *Cooperation and Conflict: Journal of the Nordic International Studies Association*. Vol. 37(1):11–23
- IMF (2009). *Balance of Payments and International Investment Position Manual* (6 utg.) Washington, D.C. Det internasjonale pengefondet. s. 100–110.
- Jakobsen, Jo (2004) "Politisk risiko, en innføring." ISBN 82-471-6016-1
- Jakobsen Jo (2012) *Political Risk and the Multinational Company*. Trondheim, Tapir Academic Press
- Jakobsen, J og Indra De Soysa. (2006) Do Foreign Investors Punish Democracy? Theory and Empirics. *Kyklos (Basel)*. vol. 59 (3)
- Jaumotte, Florence , Subir Lall, Chris Papageorgiou (2013) " Rising Income Inequality: Technology, or Trade and Financial Globalization?" *IMF Economic Review*, June 2013, Volume 61, Issue 2, pp 271–309
- Jensen, Nathan M. (2003)."Democratic Governance and Multinational Corporations: Political Regimes and Inflows of Foreign Direct Investment" *International Organization*. 57: 587–616
- Jensen, Nathan M. (2006) "Firm level responses to Political risk" *Department of Political Science, Washingt University in St. Louis*
- Kohler, Ulrich & Frauke Kreuter (2012) *Data Analysis Using Stata*. (Third Edition) College Station, Tex.: Stata Press.
- King, G., R.O. Keohane, S.Verba (1994) "The science in social Science, Descriptive inference", I *Designing Social inquiry*, Princeton: Princeton University press, 24-65
- Kittel, Bernhard og Hannes Winner (2005) " How reliable is pooled analysis in political economy? The globalization-welfare state nexus revisited." *European journal of Political Research Volume 44, Issue 2 March 2005 Pages 269–293*
- Knack, Stephen (2003) "Production or Predation?" I Stephen Knacks (Red.) *Democracy Governance and Growth*, 1-25. Maryland: University of Michigan Press.
- Knack, Stephen og Philip Keefer (2003) "Institution and Economic performance, Cross-Country Tests using Alternative Institutional Measures". In Stephen Knacks: *Democracy, Governance and Growth*, 56-78. Maryland: University of Michigan Press.
- Knutsen, Torbjørn L. (2013) "Diskusjonene om norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk" i Gunnar Fermann (red.) *Utenrikspolitikk og norsk krisehåndtering*.141-165, Oslo, Cappelen Damm Akademisk
- Kransner, Stephen (2009) *Power, the State, and Sovereignty*. New York, Routledge.
- Kolstad, Ivar og Arne Wiig (2012) "What determines Chinese outward FDI?" *Journal of World Business*, Volume 47, Issue 1, January 2012, 26–34

- Landstrom, H. (1999). "The roots of entrepreneurship research." *New England Journal of Entrepreneurship*, 2(2), 9–20
- Lall, S. og Narula, R. (2004) Foreign direct investment and its role in economic development: do we need a new agenda? *The European Journal of Development Research*, 16 (3). 447-464
- Lee, Jaehwa (2008) "Trade, FDI, and productivity convergence: A dynamic panel data approach in 25 countries" *Japan and the World Economy* Volume 21, Issue 3, August 2009, 226–238
- Li, Quan og Adam Resnick (2003) "Reversal of Fortunes: Democratic Institutions and Foreign Direct Investment Inflows to Developing Countries." *International Organization*. 57(1): 175-211.
- Markusen, J. R. (1995) "The boundaries of multinational enterprises and the theory of international trade." *Journal of Economic Perspectives*, 9, 169–189.
- Mehmetoglu, Mehmet og Tor Georg Jakobsen (2016) *Applied Statistics using STATA, A guide for the social sciences*. London, Sage Publications.
- Moses, Jonathon W. og Anne Margrethe Brigham (2007) *Globalisering I Norge*. Oslo, Fagbokforlaget
- Moses, Jonathon og Torbjørn L. Knutsen (2012) *Ways of Knowing*. Hampshire, Palgrave Macmillan
- Narula, Rajnees og Verbeke . (2015) "Making internalization theory good for practice: the essence of Alan Rugman's contributions to international business." *Journal of World Business*, 50 (4). 612-622
- Neumayer, Eric og Indra de Soysa (2006). "Globalization and the Right to Free Association and Collective Bargaining: An Empirical Analysis." *World Development*. 34: 31–49.
- Newey, Withney K. og Kenneth D Waltz (1986) " A Simple, Positive Semi-Definite, Heteroskedasticity and Autocorrelation Consistent Covariance Matrix", *NBER Technical Working Paper* No. 55 Issued in April 1986
- Nielsen Jonas og Brita Fladvad Asheim (2016) "The added value of social entrepreneurship In contemporary social design in Norway." i av Linda Lundgaard Andersen, Malin og Gawell, Roger Sper (red.). *Social Entrepreneurship and Social Enterprises: Nordic Perspectives*. Routledge New York and London,
- North, Douglass C. (1991) "Institutions." *Journal of Economic Perspectives* 5(1): 97-112.
- NOU 2003:34. *Mellom stat og marked Mellom stat og marked — Selvstendige organisasjonsformer i staten*, Arbeids og Administrasjonsdepartementet.
- OECD (2002) *Foreign Direct Investment for Development*. Committee on International Investment and Multinational Enterprises (CIME).
- Olson, Mancur (2003) "Big bills left on the sidewalk" In Stephen Knacks: *Democracy, Governance and Growth*, 39-54. Maryland: University of Michigan Press.
- Oman, C. (2000) "Policy Competition for Foreign Direct Investment: A Study of Competition Among Governments to attract FDI". *Development Centre Studies*,

OECD, Development Centre of the Organisation for Economic Co-operation and Development.

- Omay Tolga og Domitru Balenau (2009) "Solving Technological change." I Neslihan Aydogan (red.) *Innovation Policies, Business creation and economic Development*, 3-13. Ankara: Springer publication.
- Oatly, Thomas (2010) *International Political Economy*. London, Pearson.
- Pandya Sonal S. (2014) "Democratization and FDI Liberalization, 1970-2000." *International Studies Quarterly*, Volume 58, Issue 3, September 2014, 475-488.
- Peterson, Spike (2006) *A Critical Rewriting of Global Political Economy*. New York: Routledge, Taylor & Francis Group
- Petersen, Trond (2004) "Analyzing Panel Data: Fixed- and Random-Effect Models" in Melissa Hardy & Alan Bryman (eds.) *Handbook of Data Analysis*. Oxford: Oxford University Press: 331-345 (15 p.).
- Petersen, Mitchell A. (2009) "Estimating Standard Errors in Finance Panel Data Sets: Comparing Approaches." *The Review of Financial Studies*. Vol 22(1). 435-480.
- Pevehouse, Jon C. & Jason D. Brozek (2008) "Time-Series Analysis" in Janet M. Box-Steffensmeier, Henry E. Brady, & David Collier (eds.) *The Oxford Handbook of Political Methodology*. Oxford: Oxford University Press: 456-474.
- Prahalad C. K. og Yvez Doz (1987) *The multinational mission, balancing local demands and global vision*. New York, the Free press.
- Przeworski, Adam og Michael Wallerstein (1988) "Structural Dependence of the State on Capital." *American Political Science Review (APSR)* 82 (1): 11-29;
- Reno, William (1997) "War, Markets, and the Reconfiguration of West Africa's Weak States." *Comparative Politics*, Vol. 29, No. 4 (Jul., 1997), 493-510
- Ringdal, Kristen (2007). *Enhet og mangfold. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. 2. utgave. Bergen: Fagbokforlaget.
- Rommetvedt, Hilmar (2011) *Politikkens allmenngjøring og den nypluralistiske parlamentarismen*. Bergen, Fagbokforlaget.
- Rostow W.W.(1955) "The Five Stages of Growth" I Mitchell A. Seligson og John T. Passe-Smith (red.). *The Political Economy of Global Inequity*, 203-211. London, Lynne Rienner Publishers.
- Root F.R. (1977) *Entry strategies for foreign markets, from Domestic to international business*. New York: Amacon
- Rugman, Alan (1981) "A test of internalization theory." *Managerial and decision Economics*, Vol 2. No 4. 1981.
- Røste, Olje Bjørn (2008) *Politikk og Økonomi*. Oslo, Gyldendal Akademiske.
- Røvik, Kjell Arne.(2007). *Trender og translasjoner. Ideer som former det 21. århundrets organisasjoner*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Skog, Ole Jørgen (2004) *Å forklare sosiale fenomener. En regresjonsbasert tilnærming* (2. utg) Oslo: Gyldendal akademisk.

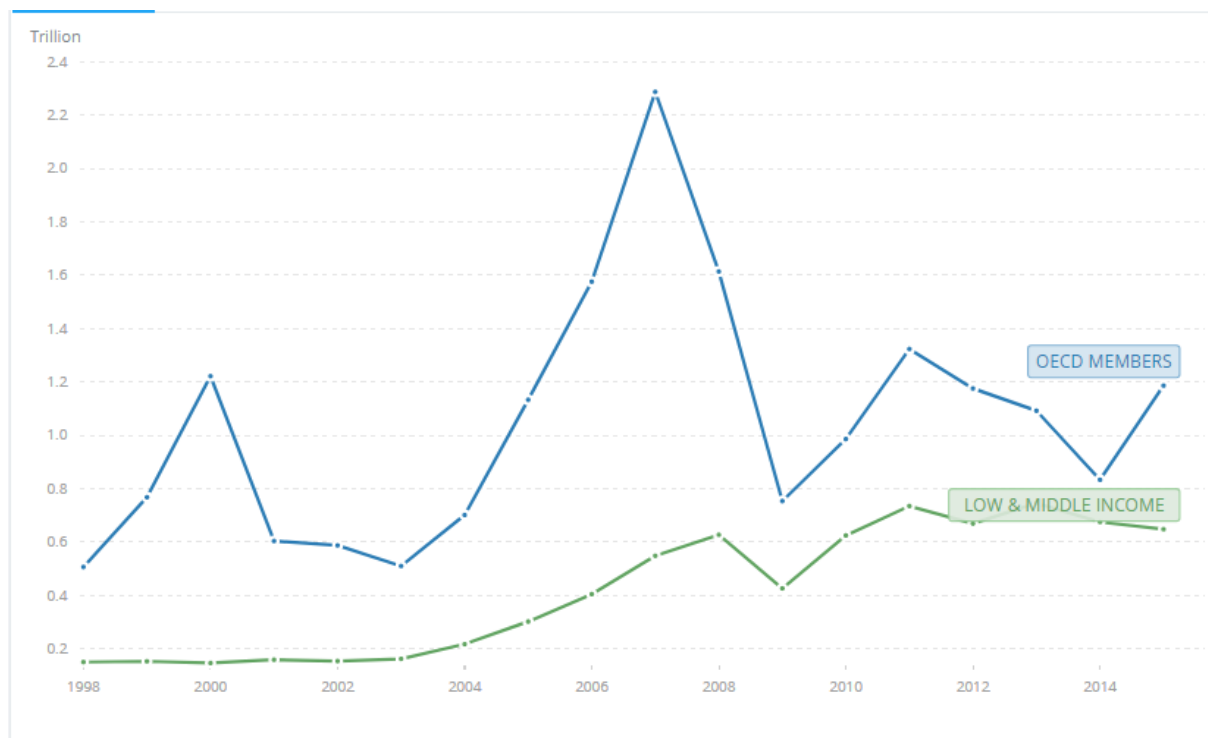
- Smith Jeremy og Michael McAleer (2006) "Newey–West covariance matrix estimates for models with generated regressors." *Applied Economics* Volume 26, 1994 - Issue 6
- St.meld. nr. 10 (2008-2009). *Næringslivets samfunnsansvar i en global økonomi*
Næringslivets samfunnsansvar i en global økonomi, Utenriksdepartementet.
- St.meld nr. 13 (2006-2007). *Et aktivt og langsiktig eierskap*. Det kongelige Nærings- og Handelsdepartementet.
- Steger, Manfred (2009) *Globalization, a very short introduction*. New York, Oxford University press.
- Swamy, Anand. Stephen Knack. Young Lee og Omar Azifar (2003) "Gender and Corruption." ". I Stephen Knacks: *Democracy, Governance and Growth*, 191-224. Maryland: University of Michigan Press.
- Sørensen, B. M. (2008) "Behold, I am making all things new, The entrepreneur as savior in the age of creativity." *Scandinavian Journal of Management*, 24(2), 85-93.
- Tafjord, T. og Stensland, A. (2008). "Verdi- og kvalitetssikring", i Hauge, K. (red.) *Verdivalg i hverdagen – om å holde sin sti ren*. Oslo: Humanist Forlag.
- Tanzi Vito (2002) "Corruption Around the world: Causes, Consequences, scope, and cures." I George T. Abel og Sanjeev Gupta (red.). *Governance, Corruption and Economic Performance*, 19-59.
- Tomassen, Sverre og Gabriel Benito (2009) "The costs of governance in international companies". *International Business Review* 2009 ;Volume 18.(3) 292-304
- Tomassen, Sverre, Gabriel Benito og Randi Lunnan (2012) "Governance Costs in Foreign Direct Investments: A MNC Headquarters Challenge." *Journal of International Management*, 18(2012)3: 233-246
- Tranøy, Bent Sofus. Løken, Espen.(2009). Rød – grønn politikk overfor deprivatiserte selskaper: Aktiv retorikk møter passiviserende institusjoner. *Vardøger* nr 31 2009. 181–198.
- Utenriksdepartementet (20011) *Oppfølging av stortingsmelding om næringslivets samfunnsansvar i en global økonomi*". Hentet den 23.01.2017 fra : https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/naringslivssamarbeid-i-utlandet/csr_oecd/id571398/
- Zimmerer, T., Scarborough, N. M., og Wilson, D. (2002). *Essentials of entrepreneurship and small business management*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Vadlamannati, Krishna Chaitanya (2012) "Impact of Political Risk on FDI Revisited—An Aggregate Firm-Level Analysis" *International Interactions* 38: 111–139
- Van Tulder, R. (2015), "Getting all motives right: a holistic approach to internationalization motives of companies", *Multinational Business Review*, Vol. 23 No. 1
- Walts, K (1979) "Laws and Theories" I *Theory of international Relations*, Addison-Wesley, s1-17)
- Wilson, Sven E. og Daniel M. Butler (2007) " A Lot More to Do: The Sensitivity of Time-Series Cross-Section Analyses to Simple Alternative Specifications". *Political Analysis* (2007) 15:101–123

Wrage, Stephen og Alexandra Wrage (2005) "Multinational Enterprises as "Moral Entrepreneurs" in a Global Prohibition Regime Against Corruption." *International Studies Perspectives*, Volume 6, Issue 3, August 2005

Østerud, Øyvind (2008) *Statsvitenskap, Innføring I politisk analyse*. Oslo, Universitetsforlaget.

12. Vedlegg

Vedlegg 1:

Vedlegg 2: Deskriptiv statistikk:

Variabler	Obs	Mean	Std.Dev	Min	Max
FDI /Millioner	3791	2771.61	12947.5	-2053	185450
Lnfdipc	3312	-11.06	6.77	-16.11	6.51
Demokrati	2759	0.47	0.49	0	1
Pts_A	2573	2.64	1.11	1	5
kontr/Korrupt	2537	2.63	1.22	0	6
Ecfree	2106	6.76	0.93	2.930	9.150
OECD	6088	0.09	0.28	0	1
Inflasjon	3906	7.13	45.65	-31.56	2630.12
lnGNIPPP	3906	7.48	3.44	0	11.85
Oilrents	3906	3.89	10.68	0	77.18
GNIgrowth	3906	1.63	4.96	-62.11	96.42